

# ECONOMISCHE BEGROTING



Instituut voor de  
Nationale Rekeningen

## Economische vooruitzichten 2007



**Federaal  
Planbureau**

Economische analyses en vooruitzichten

Kunstlaan 47-49  
B-1000 Brussel  
Tel.: (02)507.73.11  
Fax: (02)507.73.73  
E-mail: [contact@plan.be](mailto:contact@plan.be)  
URL: <http://www.plan.be>

**September 2006**



➤➤ Inhoudstafel

	<b>Woord vooraf</b>	<b>1</b>
	<b>Samenvatting</b>	<b>3</b>
<b>1.</b>	<b>De internationale omgeving</b>	<b>5</b>
	Evolutie van de wereldeconomie	5
	Conjunctuur bij onze drie belangrijkste handelspartners	7
	Evolutie op de financiële markten	7
	<i>Rentevoeten</i>	
	<i>Wisselkoersen</i>	
	Onzekerheden i.v.m. de internationale omgeving	8
<b>2.</b>	<b>De bestedingscomponenten van het Belgisch bbp</b>	<b>10</b>
	Consumptieve bestedingen van de particulieren	10
	Bedrijfsinvesteringen	11
	Investeringen in woongebouwen	12
	Overheidsbestedingen	12
	Voorraadwijzigingen	12
	Uitvoer en invoer	13
<b>3.</b>	<b>Ontwikkeling van prijzen en lonen</b>	<b>14</b>
	Binnenlands prijsverloop	14
	Indexering overheidslonen en sociale uitkeringen	15
	Loonontwikkeling in de marktsector	16
	<i>Ontwikkeling van de loonkosten</i>	
	<i>Loonlastenverlagingen</i>	
	<i>Ontwikkeling van de loonquote</i>	
<b>4.</b>	<b>Vraag en aanbod van arbeid</b>	<b>18</b>
	<b>Bijlage</b>	<b>21</b>

## ➤➤ Lijst van de figuren

<b>Figuur 1</b>	Kwartaalverloop van het Belgisch bbp tegen constante prijzen	3
<b>Figuur 2</b>	Kwartaalverloop van de binnenlandse werkgelegenheid	4
<b>Figuur 3</b>	Beoordeling van de mondiale economische toestand	5
<b>Figuur 4</b>	Verloop van het bbp op kwartaalbasis	6
<b>Figuur 5</b>	Verloop van het bbp op kwartaalbasis	7
<b>Figuur 6</b>	Verloop van de rentevoeten: eurozone en Verenigde Staten	8
<b>Figuur 7</b>	Consumptieve bestedingen van de particulieren	10
<b>Figuur 8</b>	Particuliere consumptie, beschikbaar inkomen en spaarquote	10
<b>Figuur 9</b>	Bedrijfsinvesteringen	11
<b>Figuur 10</b>	Investeringsquote en rendabiliteit in de marktsector	11
<b>Figuur 11</b>	Investeringsquote en rendabiliteit in de marktsector	11
<b>Figuur 11</b>	Investeringen in woongebouwen	12
<b>Figuur 12</b>	Uitvoer van goederen en diensten	13
<b>Figuur 13</b>	Inflatie: verloop op kwartaalbasis	14
<b>Figuur 14</b>	Opsplitsing van het indexcijfer der consumptieprijzen	15
<b>Figuur 15</b>	Ontwikkeling van de loonquote	17
<b>Figuur 16</b>	Toegevoegde waarde, werkgelegenheid en productiviteit in de marktsector	18
<b>Figuur 17</b>	Ontwikkeling van de werkgelegenheid en de werkgelegenheidsgraad	19
<b>Figuur 18</b>	Ontwikkeling van de werkende bevolking, de werkloosheid en de beroepsbevolking	20

## ➤➤ Lijst van de tabellen

<b>Tabel 1</b>	Opbouw van de loonkosten in de marktsector	16
<b>Tabel 2</b>	Ex ante loonlastenverlagingen in de marktsector (1998-2007)	17

**➤➤ Woord vooraf**

Het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) heeft deze macro-economische vooruitzichten overgemaakt aan de federale regering in het kader van de opmaak van de federale ontvangsten- en uitgavenbegrotingen voor het jaar 2007. Volgens de gangbare procedure heeft het Federaal Planbureau (FPB) een voorstel van economische begroting voorgelegd aan het wetenschappelijk comité en aan de raad van bestuur van het INR. Laatstgenoemde keurt de definitieve cijfers goed en draagt de eindverantwoordelijkheid. Het wetenschappelijk comité heeft een gunstig advies uitgebracht over de economische begroting.

Deze vooruitzichten houden rekening met de jaaraggregaten die gepubliceerd werden in deel 1 van de Nationale rekeningen 2005 ('Raming van de jaarlijkse aggregaten'), met de kwartaalaggregaten voor het eerste kwartaal van 2006 en met de flash-raming van het bbp voor het tweede kwartaal.

De hypothesen in verband met de internationale omgeving zijn gebaseerd op de voorjaarsvooruitzichten van de Europese Commissie, geactualiseerd op basis van kwartaalobservaties voor het eerste semester van 2006, en kwartaalramingen van de wereldgoederenhandel, die opgesteld werden door het Nederlandse Centraal Planbureau. De evolutie van de financiële variabelen (wisselkoersen, rentevoeten, olieprijsen) is afgeleid uit de verwachtingen van de financiële markten begin september. De vooruitzichten voor België werden gegenereerd door de combinatie van de jaar- en kwartaalversie van het MODTRIM-model, dat op het FPB werd ontwikkeld.

Deze vooruitzichten werden voltooid op 15 september 2006.

L. Verjus

Voorzitter van de raad van bestuur  
van het Instituut voor de Nationale Rekeningen

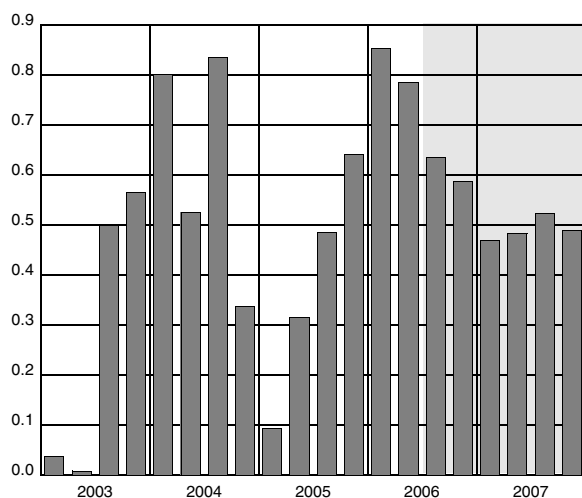
**Kerncijfers voor de Belgische economie***Wijzigingspercentages in volume - tenzij anders vermeld*

	2004	2005	2006	2007
Consumptieve bestedingen van de particulieren	1,5	1,1	2,3	2,0
Consumptieve bestedingen van de overheid	2,0	0,7	1,8	2,4
Bruto vaste kapitaalvorming	4,2	8,4	2,2	2,4
Totaal van de nationale bestedingen	2,6	2,6	2,1	2,2
Uitvoer van goederen en diensten	6,2	1,8	5,4	4,9
Invoer van goederen en diensten	6,4	3,4	4,8	5,0
Netto-uitvoer (bijdrage tot de groei van het bbp)	0,1	-1,2	0,6	0,1
Bruto binnenlands product	2,6	1,2	2,7	2,2
Nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	2,1	2,8	1,9	1,9
Gezondheidsindex	1,6	2,2	1,8	1,9
Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren	-0,2	1,0	1,8	2,3
Spaarquote van de particulieren (in % van het beschikbaar inkomen)	12,8	12,8	12,3	12,4
Binnenlandse werkgelegenheid (jaargemiddelde verandering, in duizendtallen)	23,7	38,5	41,0	45,6
Werkloosheidsgraad (Eurostat-standaard, jaargemiddelde)	8,4	8,4	8,6	8,3
Saldo lopende rekening (betalingsbalans, in % van het bbp)	3,4	2,7	2,9	2,8
Wisselkoers van de euro in dollar (aantal dollars voor 100 euro)	124,4	124,4	126,0	131,1
Korte rente (interbancair tarief, 3 maanden) (%)	2,1	2,2	3,0	3,8
Lange rente (OLO, 10 jaar) (%)	4,1	3,4	3,9	4,2

## ➤➤ Samenvatting

Dankzij de aanzienlijke kwartaalgroei tijdens de eerste helft van 2006 (gemiddeld 0,8 %, tegenover 0,6 % in de tweede helft van 2005) zou de Belgische bpp-groei dit jaar uitkomen op 2,7 %. In navolging van de internationale conjunctuur zou de groei in het tweede halfjaar echter vertragen tot gemiddeld 0,6 %. In 2007 zou de kwartaalgroei van het bpp zich grosso modo stabiliseren op 0,5 %, wat de economische groei op jaarbasis op 2,2 % brengt.

**FIGUUR 1 Kwartaalverloop van het Belgisch bpp tegen constante prijzen**  
(kwartaal-op-kwartaalgroei, gecorrigeerd voor seizoeninvloeden en kalendereffecten)



Bron: INR, FPB

In de eurozone trok de economische activiteit het voorbije halfjaar krachtig aan, gesteund door een stevige binnenlandse vraag. Verscheidene factoren zouden de dynamiek van de bpp-groei drukken in de tweede jaarhelft van 2006 en in 2007. Zo zou de huidige vertraging van de Amerikaanse economie wegen op de Europese uitvoer. Bovendien zou de verdere verstrakking van het Europese monetaire beleid de euro doen appreciëren t.o.v. de andere munten. Verder wordt verondersteld dat de voor januari 2007 geplande Duitse btw-verhoging de particuliere consumptie en de economische groei zal drukken. De precieze impact van die maatregel is evenwel moeilijk in te schatten. Ten slotte blijft de prijs van de ruwe olie op een hoog peil. Volgens de termijnmarktnoteringen van begin september zou de gemiddelde prijs van een vat Brent oplopen van 68 dollar in 2006 tot 72 dollar in 2007. Al bij al zou de economische groei in de eurozone vertragen van 2,6 % in 2006 tot 1,9 % in 2007.

Na een uitzonderlijk zwakke prestatie in 2005, zou de Belgische uitvoergroei dit jaar versnellen tot 5,4 % dankzij de gunstige internationale conjunctuur. De verwachte internationale conjunctuurvertraging blijft evenwel niet zonder gevolgen voor de

Belgische uitvoer, die volgend jaar slechts met 4,9 % aantrekt en daardoor mee aan de basis ligt van de economische groeivertraging in 2007. Dat profiel wordt weerspiegeld in de netto-uitvoer, die in 2006 een beduidend positieve bijdrage levert tot de bpp-groei en volgend jaar zo goed als neutraal zou zijn voor de economische groei. Het overschot van de lopende verrichtingen met het buitenland neemt in 2006 echter nauwelijks toe als gevolg van de hoge olieprijs, die leiden tot een ongunstige ruilvoetontwikkeling. Ook in 2007 wijzigt het externe overschot amper, omdat in- en uitvoer in dezelfde mate toenemen bij een stabiele ruilvoet.

De binnenlandse vraag zou in 2006 en 2007 met resp. 2,1 % en 2,2 % toenemen. De verzwakking t.o.v. vorig jaar is toe te schrijven aan de bedrijfsinvesteringen. Die blijven op een hoog niveau, o.m. dankzij de verdere toename van de rendabiliteit, de hoge industriële capaciteitsbezettingsgraad en de verbeterde afzetperspectieven, maar groeien in een gematigder tempo na de aanzienlijke inhaalbeweging in 2005.

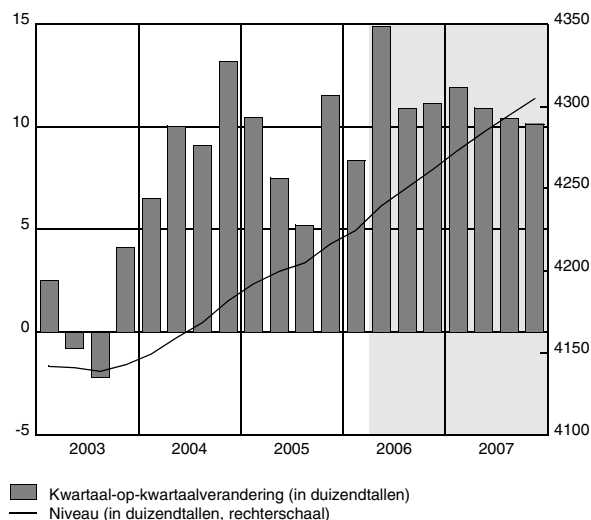
Het reëel beschikbaar inkomen van de gezinnen wordt dit en volgend jaar aangezwengeld door de aanhoudende stijging van de werkgelegenheid, de hervorming van de personenbelasting, de geleidelijke afkoeling van de inflatie en de toename van de inkomens uit vermogen (door de hogere rentevoeten). Deels als gevolg daarvan zou de toename van de particuliere consumptie dit jaar versnellen tot 2,3 %. Vergeleken met het groeigemiddelde van de voorbije vijf jaar is dat een verdubbeling. Het verbruik van de gezinnen levert dan ook een aanzienlijke bijdrage tot de economische opleving. Dit jaar zou de gezinsspaarquote opnieuw dalen, wat samenhangt met het toegenomen consumentenvertrouwen. In 2007 zou de consumptiegroei (2 %) licht achterblijven op de toename van het reëel beschikbaar inkomen (2,3 %) doordat de spaarneiging bij de inkomsten uit vermogen doorgaans groter is dan bij de andere inkomenscomponenten. De kwartaalgroei van de investeringen in woongebouwen versnelde fors in de loop van 2005, maar zou vanaf de tweede helft van 2006 terugvallen als gevolg van de toegenomen financieringskosten.

Het groeipad van de overheidsinvesteringen wordt in belangrijke mate bepaald door de infrastructuurwerken van de lokale overheden, die een hoge vlucht nemen in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2006, en door de verkoop van overheidsgebouwen aan de privésector. Als de verkoop van overheidsgebouwen niet wordt meegerekend, zouden de overheidsinvesteringen in 2006 met 10 % toenemen (tegen constante prijzen), maar volgend jaar in ongeveer dezelfde mate dalen.

De binnenlandse werkgelegenheid zou in 2006 gemiddeld met 41 000 personen toenemen. Doordat de werkgelegenheid met enige vertraging reageert op de aantrekkende economische activiteit, zou de stijging van de werkgelegenheid in 2007 (45 600 personen) nog sterker zijn dan dit jaar, ondanks de vertraging van de economische groei. Bovendien wordt de banengroei in beide jaren gestimuleerd door de beperkte toename van de loonkosten. De werkgelegenheidsgraad stijgt van 61,9 % in 2005 tot 62,5 % in 2007. De werkgelegenheid neemt sterker toe dan de beroepsbevolking, zodat het aantal werklozen (ruime administratieve definitie) vermindert met 5 700 in 2006 en met 16 200 in 2007. Nochtans zou de geharmoniseerde Eurostat-werkloosheidsgraad (berekend op basis van de enquête naar de arbeidskrachten) nog toenemen van 8,4 % in 2005 tot 8,6 % in 2006 en pas volgend jaar terugvallen tot 8,3 %.

De inflatie, gemeten aan de hand van het nationaal indexcijfer van de consumptieprijzen (NICP), wordt voor dit jaar en voor volgend jaar geraamd op 1,9 % (na 2,8 % in 2005). De gezondheidsindex, die niet beïnvloed wordt door de prijsbewegingen van motorbrandstoffen, tabakswaaren en alcoholhoudende dranken, zou met 1,8 % en 1,9 % toenemen (na 2,2 % in 2005). Overeenkomstig de maandvooruitzichten voor de gezondheidsindex zou de spilindex (momenteel 104,14) overschreden worden in september 2006. De volgende spilindex (106,22) zou overschreden worden in oktober 2007.

**FIGUUR 2** Kwartaalverloop van de binnenlandse werkgelegenheid  
(gegevens gecorrigeerd voor seizoeninvloeden)



Bron: INR, FPB

In 2006 wordt de gemiddelde toename van beide indexcijfers neerwaarts beïnvloed door een technische factor. Het NICP wordt vanaf januari 2006 gemeten aan de hand van een nieuwe korf van producten (samengesteld op basis van de gezinsbudgetenquête van 2004). Gemeten aan de hand van de deflator van de particuliere consumptie, die daarvoor niet wordt beïnvloed, koelt de inflatie slechts af tot 2,4 % in 2006, om daarna pas terug te vallen tot 1,9 % in 2007. Die gestage afname van de inflatie is vooral het gevolg van de gematigde loonkostenontwikkeling, de versteviging van de euro en de stabilisering van de olieprijs in de loop van 2007.

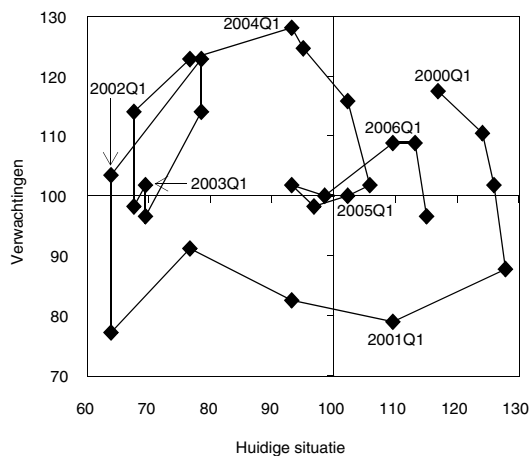


## 1. De internationale omgeving

### ➤➤ Evolutie van de wereldeconomie<sup>1</sup>

De groei van de *wereldeconomie* versnelde in de eerste helft van 2006 ondanks de verdere stijging van olie- en andere grondstoffenprijzen. Na een uitzonderlijk hoge groei in de afgelopen drie jaar lijkt de wereldeconomie echter op weg naar een bescheiden vertraging. De belangrijkste motor, de Amerikaanse economie, begint immers te sputteren. In het tweede kwartaal vertraagde de Amerikaanse economische groei al aanzienlijk, maar leverden de Europese en Aziatische economieën nog goede prestaties.

**FIGUUR 3 Beoordeling van de mondiale economische toestand**



Bron: IFO World Economic Survey, FPB

Onder invloed van de vertraging in de VS en een wereldwijde monetaire verstrakking, zou de groei van de wereldeconomie in de tweede helft van 2006 verzwakken en vooral volgend jaar lager uitkomen. Dat scenario wordt bevestigd door de meest recente mondiale IFO-enquête (2006Q3), waarbij de inschatting van het huidige economische klimaat nog licht verbeterde, maar de verwachtingen voor de komende zes maanden behoorlijk verslechterden.

Uit cijfers van het Nederlandse Centraal Planbureau blijkt dat de *wereldhandel* sterk groeide in het eerste kwartaal, maar stagneerde in het tweede kwartaal onder invloed van een dip in de groei van de industriële productie. In het derde en vierde kwartaal zou de wereldhandelsgroei weer aantrekken en op jaarbasis 8,8 % bereiken. Dat is een pak beter dan het gemiddelde van de voorbije vijf jaar (5,6 %) en zelfs nog iets beter dan de gemiddelde groei in de goede jaren 95-00 (8,3 %).

Na een eerste verzwakking eind vorig jaar en een tijdelijke heropleving in het eerste kwartaal van 2006, viel de groei van de *Amerikaanse economie* terug in het tweede kwartaal (0,7 %) door een vertraging van de particuliere consumptie en een negatieve investeringsgroei. De forse vertraging van de investeringen in woongebouwen, het groot aantal onverkochte huizen en een afvlakking van de huizenprijzen na jaren van sterke toenames, geven aan dat de Amerikaanse huizenmarkt momenteel afkoelt. Die afkoeling remt de bbp-groei af via twee kanalen. Naast het directe effect op de investeringen in woongebouwen, is de evolutie van de huizenprijzen in de VS ook een belangrijke determinant van de particuliere consumptie (vermogens-effect). De voorbije toename van de huizenprijzen zorgde immers voor een toename van de consumptie en voor een waardestijging van het onderpand waartegen de Amerikaanse consument bijkomende schulden aangaat, wat de gezinsspaarquote in negatief terrein deed belanden. De recente vertraging van de toename van de huizenprijzen zou zorgen voor een toename van de spaarquote, met negatieve gevolgen voor de particuliere consumptie.

Mede door de afkoelende activiteit in de bouwsector is de maandelijkse nettojobcreatie vertraagd tot een niveau dat niet meer voldoende is om de toename van de actieve bevolking op te vangen. Het negatieve effect hiervan op het beschikbaar inkomen van de gezinnen zal de vertraging van de particuliere consumptie mee in de hand werken.

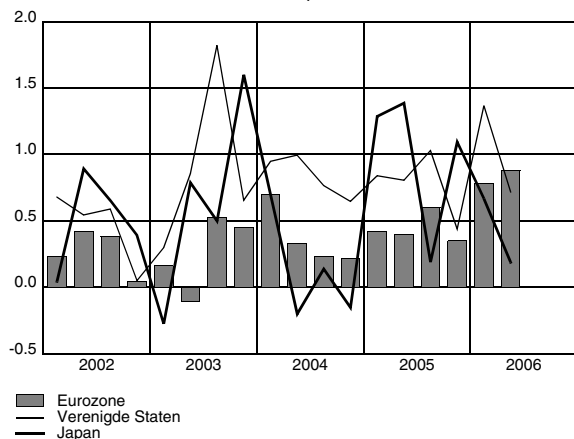
De minder gunstige afzetperspectieven, als gevolg van de bbp-vertraging, zullen een afkoeling van de bedrijfsinvesteringen bewerkstelligen. In de tweede helft van dit jaar zou die vertraging beperkt blijven, omdat de capaciteitsbezettingsgraad aanzienlijk opgelopen is (81,9% in het tweede kwartaal). Volgend jaar zou de vertraging zich doorzetten.

De depreciatie van de dollar, die de competitiviteit van de Amerikaanse exporteurs ondersteunt, zou de uitvoergroei ondersteunen in de tweede helft van het jaar. In 2007 wordt de Amerikaanse uitvoergroei waarschijnlijk getemperd door de afkoeling van de economische groei in de rest van de wereld. Op jaarbasis zou de economische groei in de VS in 2006 op 3,5 % uitkomen en vertragen tot 2,7 % in 2007.

(1) De in dit hoofdstuk vermelde groeicijfers voor het bbp in 2006 en 2007 werden berekend op basis van de voorjaarsvooruitzichten van de Europese Commissie (mei 2006), gecorrigeerd voor herzieningen van de economische groei in de eerste helft van dit jaar.

In het tweede kwartaal van dit jaar versnelde de economische groei in de *eurozone* tot het hoogste niveau sinds 2000 (0,9 %). Alle bestedingscomponenten droegen bij tot dat hoge groeicijfer met de investeringen als belangrijkste motor. Die uitzonderlijk hoge kwartaalgroei van het bbp zou zich niet herhalen in de tweede helft van het jaar, maar zou toch behoorlijk sterk blijven (ongeveer 0,6 %).

**FIGUUR 4 Verloop van het bbp op kwartaalbasis**  
Kwartaal-op-kwartaalgroei tegen constante prijzen  
(gegevens gecorrigeerd voor seizoeninvloeden)



Bron: Nationale bronnen, Eurostat

Het aantrekken van de werkgelegenheid, de daling van de werkloosheid en het toenemende consumentenvertrouwen wijzen erop dat het recente herstel van de particuliere consumptie zich zal doorzetten in de tweede helft van het jaar. Bovendien wordt verwacht dat de geplande Duitse btw-verhoging van begin 2007 ertoe zal leiden dat de Duitse gezinnen een deel van hun consumptie van duurzame goederen zullen vervroegen naar 2006, met een vertraging van de consumptiegroei in 2007 tot gevolg.

De bruto vaste kapitaalvorming (uitrustingsgoederen en gebouwen) kennen al enkele kwartalen een behoorlijk sterke groei. Ook in de tweede jaarhelft zou de investeringsgroei robuust blijven, omdat de oplopende capaciteitsbezettingsgraad wijst op de nood aan uitbreidingsinvesteringen. De aantrekkelijke rente, de verwachte vertraging van de wereldeconomie en het negatieve effect van de Duitse btw-verhoging op de vraag, zal de Duitse investeringsgroei volgend jaar temperen. Verder zullen de investeringen in woningen minder aantrekkelijk worden door de aantrekkende rentevoeten. De uitvoergroei, die de sterkhoudende was van de Europese economie in de afgelopen jaren, zal vermoedelijk aan kracht inboeten in 2007, onder invloed van een tragere Amerikaanse groei en de appreciatie van de euro.

Zowel het consumenten- als het producentenvertrouwen in de eurozone bevinden zich op hun hoogste niveau sinds 2000, toen de economische groei van de eurozone 4 % bedroeg. Opvallend echter is de sterke divergentie tussen de inschatting van de huidige economische situatie en de toekomstige, als gevolg van de vrees voor de impact van de Duitse btw-verhoging, van de vertraging van de Amerikaanse economie en van de appreciatie van de euro op de Europese groei in 2007. Dit jaar zou de economische groei in de eurozone uitkomen op 2,6 %, en in 2007 vertragen tot 1,9 %.

Sinds het jaarbegin schommelde de inflatie in de eurozone tussen 2,2 % en 2,5 % t.o.v. een gemiddelde van 2,2 % in 2005. In de componenten zien we vooral een hogere bijdrage van de voedselprijzen, terwijl de bijdrage van de energieproducten afneemt. Dat lijkt contra-intuïtief, daar de olieprijs dit jaar verder gestegen zijn, maar is te danken aan het dalend profiel van de jaar-op-jaargroei van de olieprijs. Verder werd de impact van de olieprijsstijging voor de eurozone beperkt door de appreciatie van de wisselkoers. De ECB verwacht zowel voor dit als volgend jaar een gemiddelde inflatie van 2,4 %. In 2007 zou de verminderde bijdrage van energie gecompenseerd worden door het effect van de BTW-verhoging in Duitsland. Van oplopende inflatoire spanningen is echter nauwelijks sprake. De kerninflatie bleef de afgelopen maanden stabiel op een laag niveau, terwijl ook de loongroei matig blijft.

Na een groei van 0,7 % in het eerste kwartaal, vertraagde de groei van de *Japanse economie* tot 0,2 % in het tweede kwartaal door de vertraging van de uitvoer, die de toename van de binnenlandse vraag overtreft. In de komende kwartalen zou de groei weer aantrekken, omdat de particuliere consumptie ondersteund wordt door de dalende werkloosheidsgraad en de positieve loongroei, terwijl de bedrijfsinvesteringen profiteren van de hoge bedrijfswinsten. De vertraging van de Amerikaanse economie zal in 2007 wegen op de uitvoer, maar de robuuste binnenlandse vraag zou de impact op de economische groei hiervan beperken. Dit jaar komt de bbp-groei waarschijnlijk voor het derde opeenvolgende jaar boven 2 % uit (2,4 %) en vertraagt volgend jaar tot 2 %.

De voorbije maanden kwam de kerninflatie op jaarbasis (zonder de volatiele energie- en voedselprijzen) voor het eerst sinds lang in positief terrein. Dit en de gunstige groeivoorzichten zetten de Bank of Japan ertoe aan om de 0 %-rentepolitiek van de voorbije vijf jaar te beëindigen door de basisrente met 0,25 % op te trekken.

De groei van de *Chinese economie* versnelde opnieuw in het eerste en het tweede kwartaal van 2006. Om oververhitting en een sterke vertraging van de Chi-

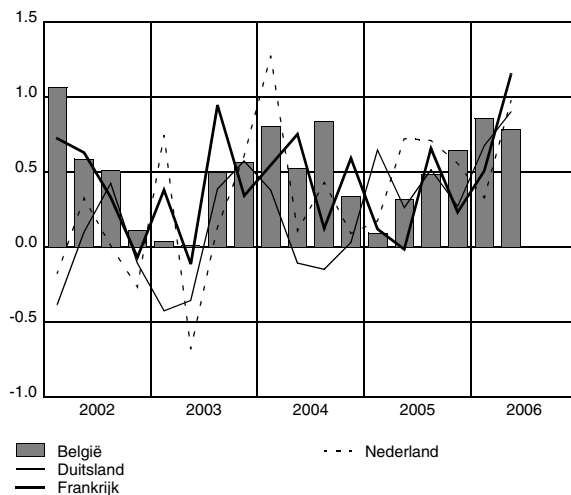
nese economie te voorkomen hebben de autoriteiten nieuwe maatregelen genomen om een geleidelijke afkoeling te bewerkstelligen, waaronder twee renteverhogingen door de centrale bank, de afschafing van bepaalde uitvoersubsidies en administra-

tieve maatregelen ter beperking van de zeer snelle investeringsgroei. De bbp-groei zou dit jaar ongeveer 10 % bedragen en volgend jaar amper vertragen tot 9 %.

## ►► Conjunctuur bij onze drie belangrijkste handelspartners

De Belgische kwartaalgroei bedroeg in het eerste halfjaar van 2006 gemiddeld 0,8 % en hield daarmee gelijke tred met de gemiddelde groei van de drie belangrijkste handelspartners. Op jaarbasis zou de Belgische economische groei zowel in 2006 als in 2007 licht boven het gemiddelde van de drie buurlanden liggen.

**FIGUUR 5 Verloop van het bbp op kwartaalbasis**  
Kwartaal-op-kwartaalgroei tegen constante prijzen  
(gegevens gecorrigeerd voor seizoeninvloeden)



Bron: Nationale bronnen, INR

Na een aanzienlijke versnelling in het eerste kwartaal (0,7 %), versnelde de *Duitse economische groei* verder in het tweede kwartaal van dit jaar (0,9 %), door een forse toename van de investeringen (deels een inhaalbeweging van de bouwactiviteit na het slechte weer in het eerste kwartaal). De particuliere consumptie blijft zwak, maar zou in het tweede halfjaar aan dynamiek winnen onder invloed van een aantrekkende werkgelegenheid en de vervroegde aankoop van duurzame consumptiegoederen met het oog op de btw-verhoging begin 2007. Die belastingsverhoging zal de groei in de eerste jaarhelft van 2007 drukken. Dit jaar zou de bbp-groei oplopen tot 2,4 % en volgend jaar vertragen tot 1 %.

De *Franse economische groei*, die in het tweede kwartaal van dit jaar toenam met 1,1 %, wordt nog altijd gedragen door de sterke binnenlandse vraag (investeringen en particuliere consumptie), terwijl de netto-uitvoer nauwelijks bijdraagt tot de groei. De economische groei zou dit en volgend jaar 2,3 % bedragen.

De groei van de *Nederlandse economie*, bleef vorig jaar beperkt tot 1,5 %, maar zou dit jaar met 2,5 % aantrekken, de snelste groei sinds 2000. De groei trekt aan door de gezinsbestedingen, omdat de toename van de werkgelegenheid de koopkracht ondersteunt, alsook door de bedrijfsinvesteringen, die gestimuleerd worden door de toename van de winstgevendheid en de oplopende capaciteitsbezettingsgraad. Volgend jaar zou de groei op 2,6 % uitkomen.

## ►► Evolutie op de financiële markten<sup>2</sup>

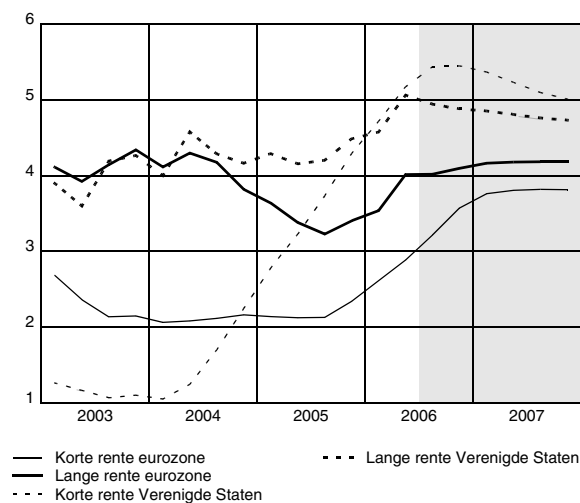
### Rentevoeten

In de afgelopen twee jaar, verhoogde de *Federal Reserve* 17 keer de basisrente met 25 basispunten, waardoor die in juni 2006 was opgelopen tot 5,25 %. In augustus besliste de Fed om de rente ongewijzigd te laten. De Fed sluit bijkomende renteverhogingen niet uit, maar vermoedt dat het huidige renteniveau voldoende is om de inflatie geleidelijk te

laten afnemen. De financiële markten verwachten dit jaar dan ook geen bijkomende renteverhoging meer, terwijl volgend jaar mogelijk al een eerste renteverlaging volgt. Op jaarbasis zou de kortetermijnrente in de VS oplopen van 3,5 % in 2005 tot 5,2 % in 2006 en 2007.

(2) Deze technische hypothesen zijn gebaseerd op de termijncourses van begin september 2006.

**FIGUUR 6 Verloop van de rentevoeten: eurozone en Verenigde Staten**  
Kwartaalgegevens in procent



Bron: Datastream, FPB

Na een eerste renteverhoging in december vorig jaar, verhoogde de ECB de basisrente dit jaar al drie maal met 25 basispunten tot 3 %. De versnelling van de economische activiteit, de relatief hoge inflatie (gemiddeld 2,4 % in de eerste jaarhelft) en de snelle (hypothecaire) kredietgroei zullen de ECB waarschijnlijk tot bijkomende renteverhogingen aanzetten. De financiële markten verwachten nog twee

### Wisselkoersen

Sinds de ECB haar basisrente een eerste maal optrok (in december 2005), zette de euro een appreciatie in t.o.v. de dollar, van 1,18 dollar per euro begin dit jaar tot bijna 1,30 in mei. Sindsdien fluctueert de euro-dollar koers tussen 1,25 en 1,30. Door een verdere vernauwing van de renteversillen zou de euro verder appreciëren tegenover de dollar in de volgende kwartalen.

In 2005 verloor de nominale effectieve wisselkoers van de euro, na vier jaar appreciatie, licht terrein (-0,5 %). In de eerste zeven maanden van 2006 apprecieerde de nominale effectieve wisselkoers

extra renteverhogingen van 25 basispunten, waardoor het jaar 2006 zou beëindigd worden met een herfinancieringsrente van 3,5 %. Begin 2007 wordt nog één bijkomende renteverhoging verwacht, waarna de kortetermijnrente zich nagenoeg zou stabiliseren. De kortetermijnrente in de eurozone zou daardoor oplopen van gemiddeld 3,1 % in 2006 tot 3,8 % in 2007.

In de eerste helft van 2006 steeg de Amerikaanse langetermijnrente met 0,8 procentpunt als gevolg van de sterke economische groeicijfers en de oplopende inflatie. Toen tijdens de zomermaanden duidelijk werd dat de Amerikaanse economie vertraagde, begon de langetermijnrente af te nemen. De Europese langetermijnrente kende een gelijkaardig verloop, maar daalde minder sinds deze zomer, omdat de economische vertraging in de eurozone waarschijnlijk iets langer op zich laat wachten. Daardoor vernauwde het verschil tussen de Amerikaanse en de Europese langetermijnrente licht van 100 tot 90 basispunten. Dat renteverval zou verder verkleinen tot 50 basispunten eind 2007. Als er rekening wordt gehouden met het verwachte profiel voor de kortetermijnrente, zou de Europese langetermijnrente zich stabiliseren op 4,2 % vanaf midden 2007, terwijl de Amerikaanse langetermijnrente licht zou dalen tot 4,7 %. De inversie van de Amerikaanse rentecurve houdt bijgevolg aan, terwijl in Europa de rentecurve vlakker wordt.

van de euro al met 3 %. De euro apprecieerde niet alleen t.o.v. de dollar, maar ook t.o.v. bijna alle Aziatische munten, die de neiging hebben de dollar te volgen. Tegenover de andere Europese munten (Brits pond, Zwitserse frank,...) bleef de euro vrij stabiel.

Op basis van de termijnkoersen wordt een geleidelijke appreciatie van de euro verwacht tot 1,31 dollar per euro eind 2007. Op jaarbasis impliceert dat een appreciatie van de nominale effectieve wisselkoers voor België in 2006 (+0,3 %) en in 2007 (+0,5 %).

### ➤➤ Onzekerheden i.v.m. de internationale omgeving

Het opstellen van de internationale omgeving gaat onvermijdelijk gepaard met onzekerheden. De prijs van de ruwe olie is zoals gebruikelijk afgeleid uit de termijnmarktnoteringen, maar blijft zeer gevoelig voor geopolitieke spanningen en productiebelemmeringen (bv. het conflict in Libanon, spanningen rond het Iraanse nucleaire programma, stakingen in olieproducerende landen, ...), temeer daar het capaciteitsoverschot beperkt blijft. De olieprijs evolutie is bijgevolg moeilijk te voorspellen.

Het tekort op de Amerikaanse lopende rekening blijft aanzienlijk ten gevolge van de negatieve gezinsspaarquote en het begrotingstekort. Dat onevenwicht zou kunnen leiden tot een forse depreciatie van de dollar t.o.v. de euro, met negatieve gevolgen voor de uitvoermogelijkheden van de eurozone.

De Amerikaanse consument is erg gevoelig voor de evolutie van de vastgoedprijzen. De voorziene 'zachte landing' van de Amerikaanse economie is deels toe te schrijven aan een geleidelijke afkoeling

van de woningmarkt. In het geval van een neerwaartse prijscorrectie, zouden de consumentenuitgaven sterker terugvallen dan voorzien en een harde landing van de Amerikaanse economie kunnen veroorzaken.

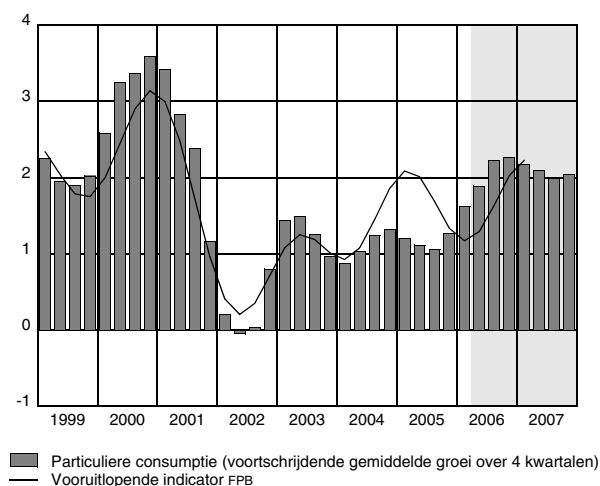
Bovenstaande risico's hebben een extern karakter voor de Europese economie. Binnen Europa is er vooral onzekerheid over de precieze impact van de aanzienlijke Duitse btw-verhoging (begin 2007) op de particuliere consumptie en de investeringen. Die factor zal medebepalend zijn voor de omvang van de Europese groeivertraging in 2007.

## 2. De bestedingscomponenten van het Belgisch bbp

### ►► Consumptieve bestedingen van de particulieren

Na een daling gedurende twee jaar, hernam de groei van het beschikbaar inkomen van de particulieren tegen constante prijzen met 1 % in 2005. Die verbetering was vooral te danken aan de toename van het gemengd inkomen en het bruto-exploitatieoverschot, alsook aan de sterkere groei van de loonmassa. Beide componenten werden ondersteund door de stijging van het aantal werknemers en zelfstandigen. Voor 2006 en 2007 wordt een sterkere koopkrachttoename verwacht (resp. 1,8 % en 2,3 %), o.m. dankzij de verlaging van de personenbelasting, de geleidelijke afkoeling van de inflatie en de stijging van het netto-inkomen uit vermogen (als gevolg van de aantrekkende rentevoeten en beurskoersen).

**FIGUUR 7 Consumptieve bestedingen van de particulieren**  
(gegevens gecorrigeerd voor seizoeninvloeden en kalendereffecten)

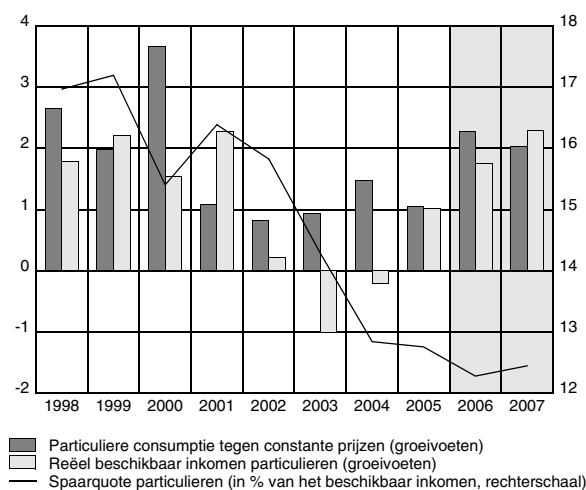


Bron: INR, FPB

In 2005 nam de particuliere consumptie met amper 1,1 % in ongeveer dezelfde mate toe als het beschikbaar inkomen. Daardoor stabiliseerde de spaarquote zich op 12,8 %, na een aanzienlijke daling in de periode 2002-2004. Het niveau en de volatiliteit van de olieprijsen maakten de economische situatie onzeker en tasten vanaf april het consumentenvertrouwen aan. In september 2005 bereikte de NBB-

indicator van het consumentenvertrouwen zijn laagste niveau sinds oktober 2003. Samen met de daling van de olieprijsen herstelde het vertrouwen zich in het vierde kwartaal van 2005 en het eerste kwartaal 2006. Daardoor versnelde de kwartaal-groei van de particuliere consumptie aanzienlijk tot resp. 0,8 % en 0,7 % (na een quasistagnering in het derde kwartaal). De NBB-indicator van het consumentenvertrouwen wijst op een toegenomen optimisme met betrekking tot de arbeidsmarktontwikkeling en de financiële situatie van de gezinnen. Vanaf het tweede kwartaal van 2006 zou de consumptiegroei als gevolg van een herneming van de olieprijsen enigszins aan dynamiek inboeten. Het herwonnen vertrouwen doet het verbruik van de gezinnen in 2006 sterker toenemen (2,3 %) dan het reëel beschikbaar inkomen, waardoor de spaarquote verder afbrokkelt tot 12,3 %. Vergeleken met de voorbije vijf jaar verdubbelt de consumptiegroei, waardoor het verbruik van de gezinnen dit jaar een aanzienlijke bijdrage levert tot de economische opleving. In 2007 zou de consumptiegroei (2 %) licht achterblijven op de toename van het beschikbaar inkomen omdat het inkomen uit vermogen in mindere mate wordt aangewend voor consumptie dan de andere inkomenscomponenten.

**FIGUUR 8 Particuliere consumptie, beschikbaar inkomen en spaarquote**

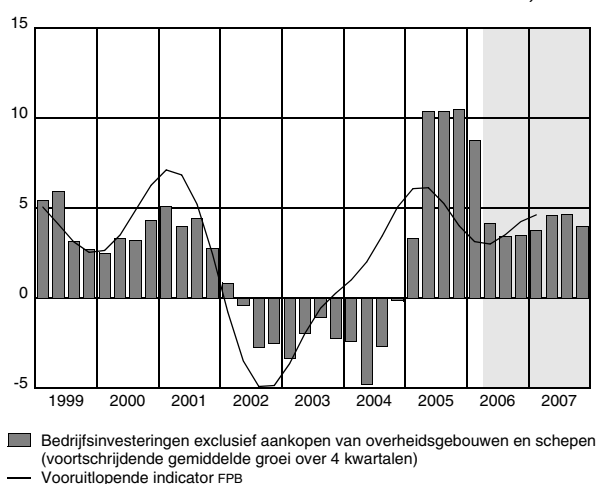


Bron: INR, FPB

## ➤➤ Bedrijfsinvesteringen

De groeicijfers voor de bedrijfsinvesteringen worden in de periode 2004-2007 sterk beïnvloed door twee factoren die geen invloed hebben op de economische groei, nl. de aankoop van overheidsgebouwen<sup>3</sup> (vooral in 2004 en 2006) en maritieme investeringen<sup>4</sup> (in 2004 en 2005). Als die factoren niet meegerekend worden, maakten de bedrijfsinvesteringen met een toename van 11 % een aanzienlijke inhaalbeweging in 2005, na drie jaar van negatieve groei. Het herstel manifesteerde zich vooral in het eerste halfjaar, terwijl in het tweede semester een beperkte terugval werd opgetekend.

**FIGUUR 9 Bedrijfsinvesteringen**  
(gegevens gecorrigeerd voor  
seizoeninvloeden en kalendereffecten)



Bron: INR, FPB

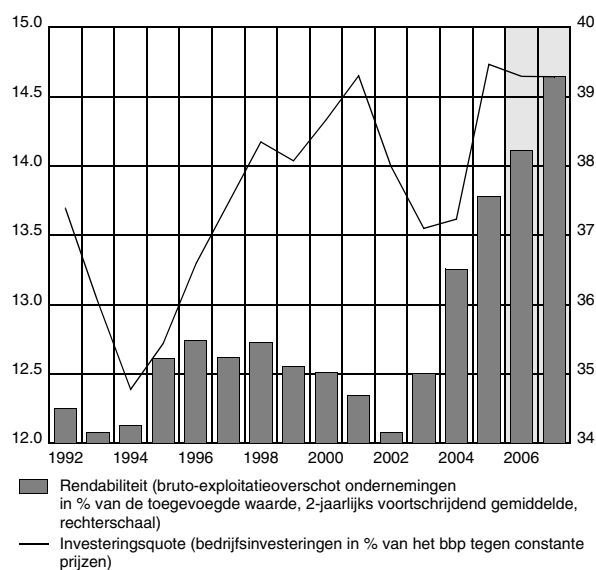
Ondanks de hoge olieprijsen, blijft de rendabiliteit in 2006 en in 2007 hoog doordat de uurloonkostenstijging beduidend lager blijft dan de groei van de arbeidsproductiviteit. Ook de externe financierings-

- (3) Die transactie wordt in de nationale rekeningen geboekt als een desinvestering van de overheid en als een bijkomende investering van de ondernemingen.
- (4) Enkele maritieme bedrijven kochten voor een aanzienlijk bedrag nieuwe schepen. Die aankopen hadden geen impact op de economische groei aangezien ze door een invoerstijging werden opgevangen.

voorwaarden blijven gunstig, ondanks de aantrekkelijke rentevoeten. De toename van de industriële capaciteitsbezettingsgraad (84 % in het tweede kwartaal van 2006, t.o.v. 78,2 % in dezelfde periode vorig jaar) verhoogt bovendien de opportuniteit van uitbreidingsinvesteringen. Daarnaast suggereert de voorjaarsenquête 2006 van de NBB een nominale toename van de investeringen in de verwerkende nijverheid, die in belangrijke mate uitvoergericht is, met 16,3 % in 2006, terwijl de conjunctuurenquête van de NBB wijst op een sterk toegenomen ondernemersvertrouwen sinds midden 2005.

Gezuiverd voor de aankoop van overheidsgebouwen en zeeschepen, zouden de bedrijfsinvesteringen daardoor de economische groei in 2006 en in 2007 blijven ondersteunen, met een groei tegen constante prijzen van resp. 3,6 % en 4 %. Wanneer beide transacties mee in rekening worden gebracht, groeien de bedrijfsinvesteringen met 2,1 % en 2,2 %. De investeringsquote tegen constante prijzen stabiliseert zich daardoor op 14,6 %, wat overeenstemt met het niveau van 2001.

**FIGUUR 10 Investeringsquote en rendabiliteit in de marktsector**



Bron: INR, FPB

## ➤➤ Investerings in woongebouwen

De kwartaalgroei van de investeringen in woongebouwen versnelde fors in het tweede semester van 2005, wat resulteerde in een jaargroei tegen constante prijzen van 3,2 %. De groei van de investeringen in woongebouwen zou in het eerste semester van 2006 nog stevig blijven, maar nadien aan kracht inboeten als gevolg van een minder gunstige hypothecaire rente. Dat profiel wordt bevestigd door de evolutie van de vooruitlopende indicator voor de woningbouw, die o.m. rekening houdt met de architectenquêtes en de hypothecaire kredietaanvragen. De licht opwaartse beweging van de indicator, die zich medio 2005 inzette, dooft in de loop van 2006 uit. Op jaarbasis versnelt de groei van de woningbouw dit jaar nog tot 4 %. In 2007 zou de groei van de woningbouw (2,3 %) gelijke tred houden met het reëel beschikbaar gezinsinkomen, na een periode van vier jaar waarin de woningbouw beduidend sterker toenam<sup>5</sup>.

- (5) In de periode 2003-2006 neemt de woningbouw tegen constante prijzen gemiddeld met 5 % toe, tegenover amper 0,4 % voor het reëel beschikbaar gezinsinkomen.

## ➤➤ Overheidsbestedingen

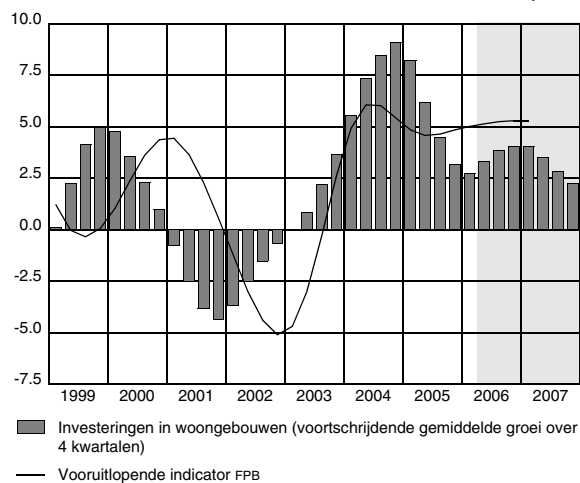
Met een toename van resp. 1,8 % en 2,4 % tegen constante prijzen, zou de overheidsconsumptie in 2006 en 2007 een sterkere groei laten optekenen dan vorig jaar (0,7 %), maar beneden het groeigemiddelde van de periode 2000-2004 (2,5 %) blijven. Met uitzondering van de afschrijvingen, zouden alle componenten van de overheidsconsumptie bijdragen tot de groeiversnelling. Vooral de uitgaven voor gezondheidszorg (sociale uitkeringen in natura) nemen toe. De reële groei van de loonmassa van de overheid wordt verklaard door de loonsverhogingen en - in geringere mate - door de toename van de werkgelegenheid in de overheidssector.

De overheidsinvesteringen tegen constante prijzen zouden dit jaar dalen met 2 % en in 2007 toenemen met 4,6 %. Het groeipad van de overheidsinvesteringen wordt in belangrijke mate bepaald door de

## ➤➤ Voorraadwijzigingen

De voorraadvorming was vrij sterk in het tweede halfjaar van 2005 en was deels toe te schrijven aan de economische opleving, die doorgaans gepaard gaat met een versnelling van de voorraadopbouw om een onverwachte sterke vraag op te vangen. Het intentionele karakter van de voorraadopbouw blijkt ook uit het feit dat het aantal ondernemers dat zijn

**FIGUUR 11 Investerings in woongebouwen**  
(gegevens gecorrigeerd voor  
seizoeninvloeden en kalendereffecten)



Bron: INR, FPB

verkoop van overheidsgebouwen<sup>6</sup> aan de privésector. Als die verkoop niet wordt meegerekend, dan nemen de overheidsinvesteringen toe met 9,6 % in 2006 (tegen constante prijzen) en dalen ze met 8,6 % in 2007. Dat uitgesproken profiel wordt grotendeels verklaard door de infrastructuurwerken van de lokale overheid, die fors worden opgevoerd met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2006, waarna ze worden teruggeschroefd in 2007. Zonder de verkoop van overheidsgebouwen leveren de overheidsinvesteringen een positieve bijdrage van 0,2 procentpunt tot de economische groei in 2006 en een even grote negatieve bijdrage in 2007.

- (6) De verkoop van overheidsgebouwen wordt in de nationale rekeningen in mindering gebracht van de totale overheidsinvesteringen (zie voetnoot bij de bedrijfsinvesteringen).

voorraadniveau als te hoog bestempelde in die periode, sterk afnam. Niettemin bleef de bijdrage van de voorraadwijzigingen op de economische groei in 2005 beperkt tot 0,1 procentpunt. Voor 2006 en 2007 wordt verondersteld dat de voorraadwijzigingen een nulbijdrage leveren tot de economische groei.

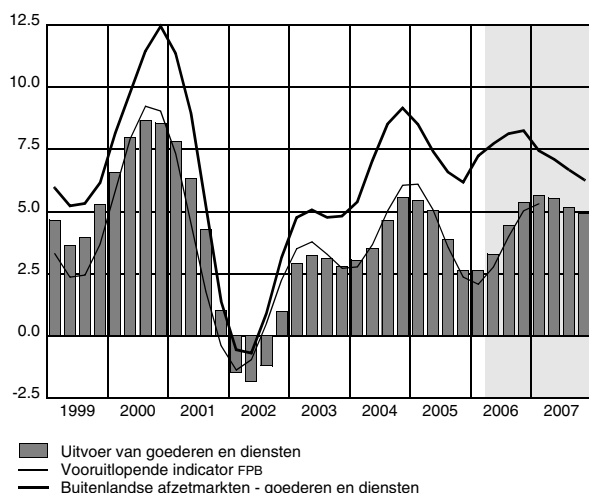


## ➤➤ Uitvoer en invoer

De groei van de buitenlandse afzetmarkten van België, berekend op basis van de verwachte invoergroei van onze belangrijkste handelspartners, zou dit jaar aantrekken tot 8,3 %, na 6,2 % in 2005. Die versnelling is meer uitgesproken dan die van de wereldhandel (van 7,4 % tot 8,8 %) dankzij de aanzienlijke versnelling van de economische activiteit in de eurozone (die meer dan 60 % van onze uitvoermarkten vertegenwoordigt). In 2007 zou de groei van de potentiële uitvoermarkten vertragen tot 6,3 % als gevolg van de wereldwijde vertraging van de economische groei.

Van januari tot augustus 2006 apprecieerde de effectieve wisselkoers voor België met 1 % onder impuls van het waardeverlies van de dollar. Ondanks de verwachte verdere appreciatie tijdens de rest van dit jaar, zou de jaarlijkse toename van de effectieve wisselkoers in 2006 slechts 0,3 % bedragen als gevolg van het lage niveau dat bereikt werd eind vorig jaar. Volgens de termijnmarktnoteringen van begin september, zou de euro tijdens de eerste drie kwartalen van 2007 licht appreciëren tegenover de dollar. Hoewel de effectieve wisselkoers voor België daardoor tegen eind 2007 slechts 0,1 % hoger zou zijn dan het bereikte niveau eind 2006, zou de toename op jaarbasis in 2007 toch 0,5 % bedragen dankzij het oplopende profiel in de loop van 2006. Al bij al zou de wisselkoersevolutie van de euro tijdens de projectieperiode dus licht negatief inwerken op de uitvoercompetitiviteit.

**FIGUUR 12 Uitvoer van goederen en diensten**  
*Voortschrijdende gemiddelde groei over 4 kwartalen*



Bron: CPB, INR, FPB

Na een uitzonderlijk zwakke uitvoergroei in 2005 (1,8 %), die gepaard ging met een aanzienlijk verlies van buitenlandse marktaandeelen, zou de uitvoer dit jaar met 5,4 % aantrekken. In het eerste kwartaal van 2007 zou de uitvoergroei tijdelijk verzwakken door de groeivertraging in Duitsland, die samenhangt met de verhoging van de btw-tarieven in

januari. Vanaf het tweede kwartaal volgend jaar zou de uitvoer een bescheiden herstel laten optekenen, maar toch zwakker blijven presteren dan in de loop van 2006. Op jaarbasis zou de Belgische uitvoergroei in 2007 terugvallen tot 4,9 %. Het nauwer aansluiten van de Belgische uitvoerprijzen bij de evolutie van de wereldhandelsprijzen, leidt tot een daling van de verliezen aan marktaandeelen in beide projectiejaren.

De vertraging van de groei van de binnenlandse vraag dit jaar zou meer dan gecompenseerd worden door het opveren van de uitvoer, waardoor de groei van de finale vraag en bijgevolg ook van de invoer zou aantrekken. Ondanks de bescheiden vertraging van de groei van de finale vraag in 2007 (3,5 %, tegenover 3,7 % in 2006) zou de invoergroei nog licht aantrekken (tot 5 %, tegenover 4,8 % in 2006). In 2004 en 2005 was de invoerintensiteit van de finale vraag uitzonderlijk hoog door de aankoop van zeeschepen (bedrijfsinvesteringen), die zich niet zou herhalen in 2006 en 2007. Het groeitempo van de invoer wordt daardoor negatief beïnvloed dit jaar en normaliseert zich opnieuw vanaf 2007.

De groei van de internationale prijzen zonder energie blijft andermaal zeer laag, dankzij de matigende invloed van de opkomende markten (vooral China). Dit jaar zouden de internationale prijzen zonder energie – uitgedrukt in euro – met 1,6 % stijgen. Door de aanzienlijke stijging van de olieprijs (+23 % uitgedrukt in euro) nemen de Belgische invoerprijzen echter toe met 5,2 %. Volgend jaar zou de invoerprijstoename slechts 1,3 % bedragen, doordat de olieprijs (in euro) nauwelijks toenemen. Aangezien de uitvoerprijzen minder sterk beïnvloed worden door de olieprijs dan de invoerprijzen, blijft de uitvoerprijstoename in 2006 beperkt tot 4,6 %. Daardoor verslechtert de ruilvoet met 0,5 %. Volgend jaar zou de toename van de in- en uitvoerprijzen gelijklopen, waardoor de ruilvoet stabiel blijft.

In 2006 overstijgt de uitvoergroei voor het eerst sinds 2002 de invoergroei en levert zo een positieve bijdrage tot de economische groei (+0,6 procentpunt). Volgend jaar groeien in- en uitvoer in ongeveer dezelfde mate en valt de bijdrage van de netto-uitvoer tot de bbp-groei terug tot 0,1 procentpunt.

Het saldo van de lopende rekening uitgedrukt in procent van het bbp, viel de afgelopen jaren aanzienlijk terug (van 4,6 % in 2002 tot 2,7 % in 2005), maar zou tijdens de projectieperiode zo goed als stabiel blijven. In 2006 wordt de stijging van het netto-uitvoervolume namelijk gecompenseerd door de ongunstige ruilvoetontwikkeling, terwijl in- en uitvoervolume volgend jaar in dezelfde mate zouden toenemen bij een stabiele ruilvoet.

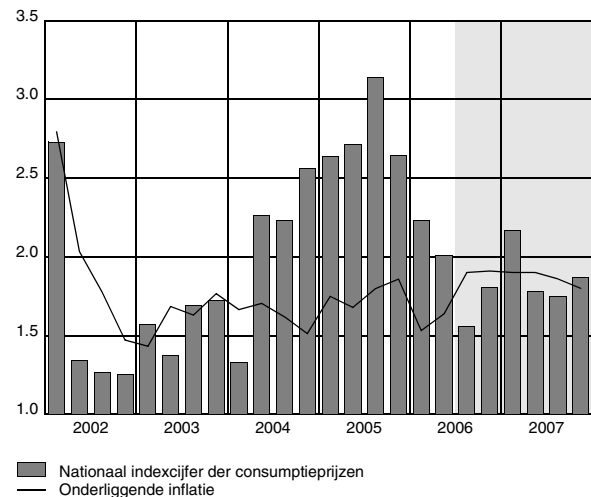
### 3. Ontwikkeling van prijzen en lonen

#### ►► Binnenlands prijsverloop

Sinds januari 2006 wordt het nationaal indexcijfer der consumptieprijzen gemeten aan de hand van een nieuwe korf van producten. De samenstelling daarvan is gebaseerd op de gezinsbudgetenquête van 2004, terwijl tot december 2005 het bestedingspatroon van de particulieren in 1996 als referentie gold. Een belangrijk pakket nieuw opgenomen producten (zoals gsm's en personal computers) doet de gemeten prijstoename volgens het nieuwe indexcijfer (basis 2004) lager uitvallen dan volgens de oude consumptieprijsindex (basis 1996). De afwijkingen tussen het geharmoniseerde indexcijfer der consumptieprijzen, dat al sinds 2004 rekening houdt met het prijsverloop van die 'nieuwe producten', en het nationaal indexcijfer in 2004 en 2005 illustreren dat. In beide jaren lag de inflatie gemeten aan de hand van het geharmoniseerde indexcijfer immers 0,2 tot 0,3 procentpunt lager dan wanneer het nationaal indexcijfer als prijsmaatstaf wordt gehanteerd (het geharmoniseerde indexcijfer neemt toe met 1,9 % in 2004 en 2,5 % in 2005, tegenover respectievelijk 2,1 % en 2,8 % voor het nationaal indexcijfer). Omdat het ontstane niveauverschil tussen de oude en de nieuwe index van begin 2004 tot eind 2005 in één klap weggewerkt wordt in januari 2006<sup>7</sup> en omdat het prijsverloop van de nieuwe korf een ander seizoensprofiel vertoont, wordt het profiel van de jaar-op-jaargroei van het nationaal indexcijfer (figuur 13) in de loop van 2006 ernstig vertekend. Pas vanaf januari 2007 verdwijnt dat technische effect opnieuw uit de jaar-op-jaargroei.

Ondanks de verdubbeling van de olieprijsen (uitgedrukt in euro) tijdens de afgelopen drie jaar, nam de onderliggende inflatie<sup>8</sup> slechts toe van 1,6 % in 2003 tot 1,8 % in 2005 dankzij de gematigde ontwikkeling van de uurloonkosten. Na een tijdelijke daling in de eerste helft van 2006, zou de onderliggende inflatie tijdens het tweede halfjaar de licht stijgende trend van de voorbije jaren verderzetten en toenemen tot 1,9 %.

FIGUUR 13 Inflatie: verloop op kwartaalbasis  
Jaar-op-jaargroei



Bron: FOD Economie, FPB

De inflatie zou in 2006 gemiddeld 1,9 % bedragen, een daling met 0,9 procentpunt t.o.v. 2005. Figuur 14 toont dat die terugval deels veroorzaakt wordt door een kleinere bijdrage van de onderliggende inflatie, die te maken heeft met de omschakeling van het basisjaar van 1996 naar 2004<sup>9</sup>. Ook zonder de invloed van dat fenomeen zou de inflatie dit jaar dalen. Dat blijkt uit de groei van de deflator van de particuliere consumptie die 2,4 % zou bedragen in 2006, tegenover 2,8 % in 2005.

De olieprijsen uitgedrukt in euro zouden op jaarbasis met 23 % toenemen in 2006, tegenover 43 % vorig jaar. De impact daarvan op de motorbrandstofprijzen (benzine en diesel), zou de inflatie dit jaar met 0,4 procentpunt drukken. Bovendien worden de motorbrandstofprijzen dit jaar in de hand gehouden door een tijdelijke bevrozing van het zogenaamde 'klikstelsel'<sup>10</sup> sinds midden 2005. Tegelijkertijd trad het 'omgekeerde klikstelsel'<sup>11</sup> in wer-

(7) Doordat het indexcijfer met basisjaar 1996 niet meer gepubliceerd wordt vanaf januari 2006 en het indexcijfer met basisjaar 2004 niet beschikbaar is vóór januari 2006, is het onmogelijk om dat niveauverschil exact te becijferen. De afwijking tussen de evolutie van het nationaal indexcijfer en die van het geharmoniseerde indexcijfer, die als benadering kan gebruikt worden, doet een neerwaartse correctie van 0,5 procentpunt vermoeden.

(8) De onderliggende inflatie wordt berekend door het nationaal indexcijfer te zuiveren voor de impact van prijsveranderingen van administratieve aard en het prijsverloop van traditioneel sterk volatiele componenten. Worden daarom uitgesloten bij de berekening van de onderliggende inflatie: het effect van wijzigingen van btw, accijnzen en andere indirecte belastingen, de verkeersbelasting, alsook het prijsverloop van waterverbruik, energie, tabak, alcoholhoudende dranken, vleesproducten en verse groenten en fruit.

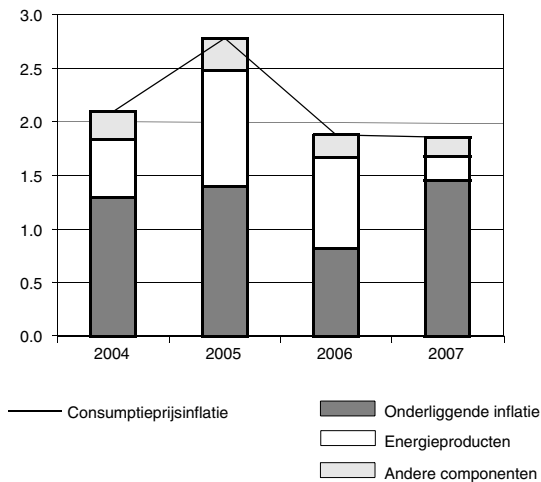
(9) Merk op dat de invloed daarvan uit de onderliggende inflatie in figuur 13 werd gefilterd, wat niet het geval is voor de onderliggende inflatie in figuur 14. In figuur 13 wordt m.a.w. de economisch relevante onderliggende inflatie weergegeven, terwijl de rekenkundig correcte onderliggende inflatie in figuur 14 opgenomen wordt.

(10) Het 'klikstelsel' werd in 2003 ingevoerd en zorgt ervoor dat elke prijsdaling van benzine of diesel voor de helft gecompenseerd wordt door een accijnsverhoging. Tot 2004 bedroeg de maximale accijnsstijging 2,8 eurocent per liter per jaar voor diesel en benzine. In 2005 werd het plafond voor diesel opgetrokken tot 3,5 eurocent per liter per jaar.

(11) Zoals de naam doet vermoeden, zorgt het 'omgekeerde klikstelsel' ervoor dat prijsstijgingen van benzine of diesel tot respectievelijk meer dan 1,5 of 1,1 euro per liter gedeeltelijk gecompenseerd worden door een accijnsdaling.

king, waardoor de accijnzen op diesel ondertussen hun laagste niveau bereikt hebben sinds maart 2004. De accijnzen op benzine bleven ongewijzigd sinds midden 2005 omdat de drempel van 1,5 euro per liter nooit bereikt werd. Afgaand op de voorziene evolutie van de olieprijsen, zouden zowel benzine als diesel niet meer in aanmerking komen voor verdere accijnsdalingen tijdens de resterende maanden van 2006.

**FIGUUR 14 Opsplitsing van het indexcijfer der consumptieprijzen**  
Bijdrage (in %) tot de consumptieprijsinflatie



Bron: FOD Economie, FPB

De prijsbewegingen van de energieproducten voor verwarming en verlichting zouden de neerwaartse impact van de motorbrandstofprijzen op de inflatie voor bijna de helft tenietdoen. De elektriciteitsprijzen nemen immers opnieuw toe in 2006, na een uitzonderlijke daling in 2005 die te maken had met de liberalisering van de energiemarkt in Vlaanderen. Bovendien stijgen de gasprijzen dit jaar sterker dan vorig jaar omdat ze met enige vertraging reageren op olieprijsbewegingen. De korting op de gasfactuur zal die toename niet afzwakken omdat daarmee geen rekening wordt gehouden in het nationaal indexcijfer. De stookolieprijs, die nochtans

sterk beïnvloed wordt door de prijs van de ruwe olie, zou dit jaar ongeveer in dezelfde mate toenemen als in 2005. In het laatste kwartaal van vorig jaar werd de stookolieprijs immers fors neerwaarts beïnvloed door de korting op de stookoliefactuur.

In 2007 zou de inflatie 1,9 % bedragen. Dat impliceert een verdere afkoeling indien de impact van de wijziging van het basisjaar buiten beschouwing gelaten wordt (zoals in de deflator van de particuliere consumptie waarvan de groei vertraagt van 2,4 % tot 1,9 %). Op basis van het nationaal indexcijfer, dat wel rekening houdt met die technische factor, stabiliseert de inflatie zich op 1,9 %. De (economisch relevante) onderliggende inflatie zou zich stabiliseren tijdens het eerste semester en tijdens de tweede jaarhelft licht afnemen tot 1,8 % dankzij de afkoeling van de invoerprijzen en de uurloonkosten. Na de beduidende toename van 2004 tot 2006, zou de ruwe olieprijs uitgedrukt in euro volgend jaar gemiddeld slechts 2 % hoger liggen. Daardoor dragen de motorbrandstoffen<sup>12</sup> nog nauwelijks bij tot de inflatie, terwijl de bijdrage van de energieproducten voor verwarming en verlichting fors verkleint.

De toename van de gezondheidsindex zou dit jaar 1,8 % bedragen en dus nauwer aansluiten bij de groei van het nationaal indexcijfer (in 2005 bedroeg het groeiverschil tussen beide indices 0,6 procentpunt). De groeivertraging van de prijzen van motorbrandstoffen en alcoholhoudende dranken in 2006 wordt immers niet in rekening gebracht bij de berekening van de gezondheidsindex. Aangezien de groei van de olieprijsen volgend jaar bijna volledig stilvalt, zou de gezondheidsindex in 2007 in dezelfde mate toenemen als het nationaal indexcijfer (1,9 %).

(12) Er wordt verondersteld dat de accijnzen op benzine en diesel in 2007 ongewijzigd blijven. Het 'klikstelsel' zou pas opnieuw in werking treden in 2008, terwijl het momenteel niet duidelijk is of het 'omgekeerde klikstelsel' volgend jaar zal blijven bestaan.

## ►► Indexering overheidslonen en sociale uitkeringen

De spilindex voor de overheidssector werd het laatst overschreden in juli 2005. Overeenkomstig de maandvooruitzichten voor de gezondheidsindex zou de volgende overschrijding van de spilindex (die momenteel 104,14 bedraagt) plaatsvinden in september 2006. Als gevolg daarvan zouden de sociale uitkeringen in oktober en de lonen en wedden van het overheidspersoneel in november 2006 met 2 % aangepast worden aan de toegenomen levensduurte<sup>13</sup>. De volgende spilindex (106,22) zou overschreden worden in oktober 2007, wat impliceert dat de sociale uitkeringen in november en de

lonen en wedden van het overheidspersoneel in december 2007 aangepast worden aan de toegenomen levensduurte.

(13) De programmawet van 2 januari 2001 (BS 13.01.2001) (art. 24-26) heeft de indexwetten van augustus 1971 en maart 1977 gewijzigd. Sinds begin 2001 worden de sociale uitkeringen geïndexeerd één maand nadat de afgevlakte (4-maandelijks voortschrijdend gemiddelde) gezondheidsindex de spilindex bereikt. De indexeringsmodaliteiten voor de wedden van het overheidspersoneel bleven ongewijzigd, d.w.z. dat die twee maanden na het overschrijden van de spilindex aangepast worden aan de gestegen levensduurte.

## ➤➤ Loonontwikkeling in de marktsector

### Ontwikkeling van de loonkosten

Sinds 1997 vindt de loonvorming in de privé-sector in België plaats in het kader van de wet van 26 juli 1996 ter bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen. Die wet heeft tot doel de Belgische loonontwikkeling af te stemmen op het gemiddelde verloop in de drie buurlanden. In toepassing van die wet werd door de sociale partners in januari 2005 een ontwerp van sociaal akkoord afgesloten voor de periode 2005-2006. Daarin wordt een gecumuleerde uurloonkostenstijging van 4,5 % voor beide jaren vooropgesteld als indicatieve norm voor de loononderhandelingen op sectoraal en ondernemingsvlak.

Dit jaar zouden de bruto-uurlonen in de marktsector met 0,6 % toenemen. Uit cijfers voor de eerste helft van 2006 blijkt immers dat de reële conventionele loonsverhogingen (afgerond) 0,6 % zouden bedragen. Bovendien wordt verondersteld dat de loondrift, die verband houdt met jobrotatie en veranderingen in de werkgelegenheidsstructuur, neutraal zou zijn voor de evolutie van de reële bruto-uurlonen. De laatste jaren is de loondrift immers aanzienlijk kleiner dan tijdens de tweede helft van de jaren 90, wat vermoedelijk te maken heeft met een toename van het aandeel van de lageloonjobs in de totale werkgelegenheid. Rekening houdend met een automatische loonindexering van 1,8 % impli-

ceert dat een toename van de nominale bruto-uurlonen met 2,4 %. Na jaren van daling zou de impliciete werkgeversbijdragevoet in ruime zin<sup>14</sup> in 2006 met 0,1 procentpunt toenemen tot 33,4 %. Die evolutie heeft vooral te maken met een sterkere stijging van de werkgeversbijdragen ontvangen door de sociale zekerheid. Daardoor zou de groei van de nominale uurloonkosten (2,5 %) iets hoger liggen dan de toename van de nominale bruto-uurlonen.

Met een groei van de nominale uurloonkosten van 2,1 % in 2005 en 2,5 % in 2006 zou de loonnorm volledig uitgeput worden. De voornaamste reden hiervoor is de hoger dan verwachte automatische loonindexering (3,9 % over beide jaren, terwijl rekening gehouden werd met 3,3 % bij de loononderhandelingen begin 2005). De toename van de reële bruto-uurlonen zou immers binnen de marge blijven die vooropgesteld werd in de indicatieve loonnorm, terwijl de daling van de werkgeversbijdragevoet in ruime zin de nominale loonkosten minder snel doet toenemen dan de nominale brutolonen.

(14) D.w.z. de werkgeversbijdragen betaald aan de sociale zekerheid en de federale overheid, de fictieve bijdragen en de extra-legale bijdragen (betaald aan de verzekeringssector), uitgedrukt in procent van de brutoloonmassa.

**TABEL 1 Opbouw van de loonkosten in de marktsector**

	2004	2005	2006	2007
Nominale uurloonkosten	2,5	2,1	2,5	1,9
Verhoging als gevolg van:				
Automatische loonindexering	1,6	2,1	1,8	2,0
Totale werkgeversbijdragen <sup>a</sup>	-0,5	-0,5	0,1	-0,2
Bruto-uurloonstijging vóór indexering <sup>b</sup>	1,4	0,5	0,6	0,1

a. Wettelijke, extralegale en fictieve werkgeversbijdragen.

b. Reële conventionele loonstijgingen plus loondrift.

De loononderhandelingen 2007-2008 gaan pas in het najaar van start en de uitkomst van dit overleg is momenteel moeilijk te voorspellen. Als werkhypothese wordt in deze projectie aangenomen dat de Belgische loonevolutie volgend jaar afgestemd blijft op het gemiddelde van de drie buurlanden. Daarvoor werd uitgegaan van de meest recente vooruitzichten van de OESO<sup>15</sup> waaruit blijkt dat de (gewo-

gen) gemiddelde loonstijging in de drie buurlanden in 2007 1,9 % zou bedragen. Het groeitempo van de werkgeversbijdragen betaald aan de sociale zekerheid zou in 2007 aanzienlijk terugvallen dankzij bijkomende bijdrageverminderingen (cf. infra). De impliciete voet van de werkgeversbijdragen in ruime zin zou met 0,2 procentpunt dalen, wat de toename van de bruto-uurlonen op 2,1 % brengt. Aangezien de automatische loonindexering voor volgend jaar op 2 % geraamd wordt, zou de groei van de reële bruto-uurlonen slechts 0,1 % bedragen.

(15) Eigen berekening op basis van OECD Economic Outlook 79, mei 2006.

### Loonlastenverlagingen

Onderstaande tabel toont de ex ante loonlastenverlagingen toegekend aan de ondernemingen via werkgeversbijdrageverminderingen en loonsubsidies en aan de gezinnen via de werknemersbijdrageverminderingen. De toename van het globaal bedrag in 2006 voor de werkgevers met 824 miljoen euro is voor meer dan driekwart toe te schrijven aan de loonsubsidies (641 miljoen), waarvan ongeveer de helft via de versterking van de nacht- en ploegenwerkmaatregel. De werkgeversbijdrageverminderingen zullen stijgen met 183 miljoen euro, vooral als gevolg van een nieuwe maatregel, nl. de jongerenbonus die aan laagverdienende werknemers van jonger dan 30 jaar wordt toegekend. Ook in 2007 zal de totale loonlastenverlaging voor de bedrijven stij-

gen (met 754 miljoen), via zowel de loonsubsidies (414 miljoen), waarvan driekwart via de verdere versterking van de nacht- en ploegenwerkmaatregel, als via de werkgeversbijdrageverminderingen (340 miljoen euro). De werkgeversbijdrageverminderingen zullen vooral stijgen omdat de jongerenbonus op kruissnelheid komt en omdat voor de oudere werknemers een uitgebreider systeem van bijdrageverminderingen van kracht zal worden.

De werknemersbijdrageverminderingen zullen in 2006 meer dan verdubbelen via de werkbonusmaatregel als gevolg van genereuzere loongrenzen en hogere forfaitaire verminderingen.

**TABEL 2 Ex ante loonlastenverlagingen in de marktsector (1998-2007)**  
(miljoenen euro)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Werkgeversbijdrageverminderingen	1595	1518	2589	2976	3029	3170	3784	4253	4436	4776
Loonsubsidies	86	210	432	525	496	634	818	1156	1798	2212
Totaal werkgevers	1681	1728	3021	3501	3525	3804	4603	5409	6233	6987
Werknemersbijdrageverminderingen	0	0	81	99	90	154	159	258	604	595

### Ontwikkeling van de loonquote

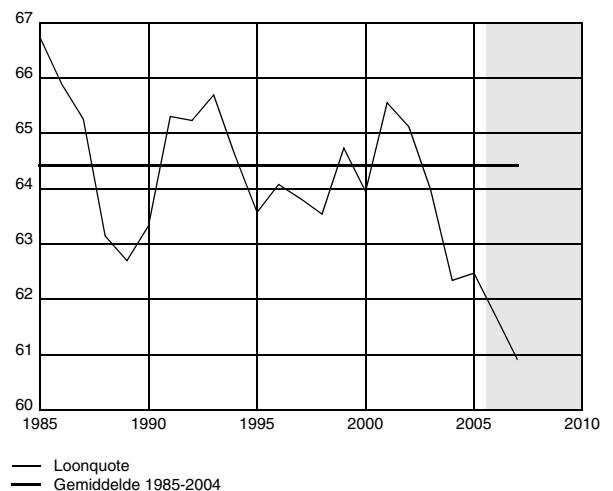
Een toename van de loonquote<sup>16</sup> in de privésector - met een daling van de rendabiliteit als complement - kan veroorzaakt worden door twee factoren: de lonen vóór indexering nemen sterker toe dan de arbeidsproductiviteit en/of de loonindexering overtreft de groei van de deflator van de toegevoegde waarde.

De loonquote daalde aanzienlijk in 2003 en 2004 door de relatief sterke productiviteitswinst t.o.v. de reële loonkostenevolutie en door het achterblijven van de loonindexering op de groei van de deflator van de toegevoegde waarde als gevolg van de hogere energieprijzen. In 2005 werd de daling van de loonquote onderbroken door de stagnering van de productiviteit.

De aanzienlijke daling van de loonquote in de jaren 2006-2007 is toe te schrijven aan de zwakke loonkostenontwikkeling vóór indexering, terwijl de productiviteit aantrekt. De loonindexering verschilt nauwelijks van de groei van de deflator van de toe-

gevoegde waarde. Het aandeel van het arbeidsinkomen in de toegevoegde waarde valt daardoor terug van meer dan 65 % in 2001 tot 61 % in 2007, ruim onder het gemiddelde van de periode 1985-2004.

**FIGUUR 15 Ontwikkeling van de loonquote**  
In procent van de toegevoegde waarde,  
sector van de ondernemingen



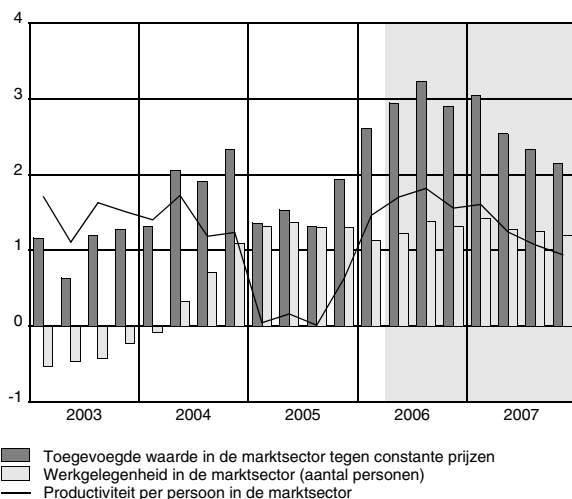
(16) Hier berekend als het aandeel van de loonkosten in de toegevoegde waarde van de institutionele sector van de ondernemingen.

#### 4. Vraag en aanbod van arbeid

Kwartaal-op-kwartaal (en seizoengezuiverd) groeide de toegevoegde waarde in de marktsector<sup>17</sup> vooral zeer fors tijdens het vierde kwartaal van 2005 en het tweede kwartaal van 2006 (telkens met 1,0 %), terwijl tijdens het eerste kwartaal van 2006 de groei beduidend lager uitviel (0,4 %). Vanaf het derde kwartaal zou de groei van de activiteit geleidelijk afzakken, tot 0,5 % tijdens het tweede kwartaal van 2007, om daarna grosso modo dat tempo te bewaren tot eind 2007. Jaar-op-jaar bereikt de groei van de toegevoegde waarde in de marktsector een piek tijdens het derde kwartaal van 2006 (3,2 %), maar valt in 2007 terug van 3,0 % in het eerste kwartaal tot 2,1 % op het einde van het jaar.

Volgens het tot dusver beschikbare statistische materiaal (werkgelegenheidscijfers tot en met het eerste kwartaal 2006; werkloosheidscijfers tot en met het tweede kwartaal van 2006) heeft de conjuncturele inzinking van begin 2005 gezorgd voor een tijdelijke vertraging van de werkgelegenheids-groei in de marktsector tijdens het derde kwartaal van 2005 (0,2 % groei tegen iets minder dan 0,4 % gemiddeld tijdens de eerste twee kwartalen). Eind 2005 bedroeg de groei echter alweer 0,4 %. Na een zwakker eerste kwartaal 2006 (groei van 0,2 %), zou de werkgelegenheidsgroei terug aantrekken, om vervolgens tussen het derde kwartaal 2006 en eind 2007 geleidelijk te zakken van net boven naar net onder 0,3 %.

**FIGUUR 16** Toegevoegde waarde, werkgelegenheid en productiviteit in de marktsector  
Jaar-op-jaargroei



Bron: INR, FPB

(17) Inclusief werkgelegenheid in plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen (PWA's) en werkgelegenheid binnen het 'dienstencheque-programma'.

Op jaarbasis bedroeg de groei van de toegevoegde waarde slechts 1,1 % in 2005, ten gevolge van de gevoelige inzinking van de activiteit in het begin van het jaar. Dat die inzinking van uiterst korte duur was en de groei reeds fors hernam vanaf het tweede kwartaal draagt er middels een positief overloopeffect toe bij dat de toegevoegde waarde in 2006 sterk toeneemt (met 2,8 %). Het verklaart ook dat de zwakkere jaargroei van de economische activiteit in 2005 grotendeels opgevangen werd door tijdelijk lagere productiviteitswinsten: de productiviteitsgroei per uur in de marktsector zakte van 1,9 % in 2004 naar slechts 0,2 % in 2005, maar stijgt in het zog van een aantrekkende conjunctuur tot 1,5 % in 2006. Vandaar dat in de marktsector de groei van het arbeidsvolume in 2006 niet spectaculair hoger ligt dan het afgelopen jaar (1,3 % groei tegenover 0,9 % groei). In 2007 valt de groei van de economische activiteit terug naar 2,5 %, maar kalven ook de productiviteitswinsten per uur licht af naar 1,3 %, zodat de groei van het arbeidsvolume (1,2 %) vrijwel op hetzelfde peil blijft als dit jaar. Zowel in 2006 als in 2007 wordt de productiviteitsgroei getemperd door de uiterst matige evolutie van de uurloonkosten (zie hoofdstuk 'prijzen en lonen').

De onderliggende trend in de evolutie van de arbeidsduur blijft negatief, omdat het aandeel van deeltijdse arbeid in de loontrekkende werkgelegenheid structureel toeneemt. Die tendens wordt nog steeds in de hand gewerkt door de sterke uitbreiding van het aantal personen dat een beroep kan doen op van overheidswege gesubsidieerde stelsels van deeltijdse werkgelegenheid. Het aantal personen dat in de marktsector een uitkering van de RVA ontvangt voor deeltijdse loopbaanonderbreking of onvrijwillig deeltijdse werkloosheid, zou verder toenemen met 12 600 in 2006 en 8 600 in 2007. Daardoor stijgt het totale aandeel van die twee categorieën werknemers in de loontrekkende marktwerkgelegenheid van 4,6 % in 2003 naar 6,5 % in 2007.

In 2005 daalde de gemiddelde arbeidsduur bij loontrekkenden in de marktsector nog met 0,4 %<sup>18</sup>, een sterkere dan tendentiële daling, die strookt met hetgeen a priori verwacht kan worden op basis van het procyclische karakter van die grootheid. In 2006 zou het aantrekken van de conjunctuur leiden tot

(18) Gemeten aan de hand van RSZ-gegevens, die de basisbron zijn voor de raming van de arbeidsduur in de nationale rekeningen. Volgens de NIS-enquête naar de arbeidskrachten steeg in 2005 de effectieve arbeidsduur daarentegen met 0,75 %. Hoewel beide bronnen over de periode 2000-2005 gemiddeld genomen een gelijkaardig beeld schetsen van de evolutie van de gemiddelde arbeidsduur, is een dergelijke discrepantie qua jaar-op-jaargroei geen uitzondering.

een stabilisatie van de arbeidsduur, terwijl in 2007 de gemiddelde arbeidsduur trendmatig afneemt met 0,1 %.

Uiteindelijk zou de groei van de werkgelegenheid in de marktsector dus zowel in 2006 als in 2007 1,3 % bedragen (toename met respectievelijk 42 500 en 43 800 personen). Daarbij valt op dat vorig jaar voor de eerste keer sinds 1996 het aantal zelfstandigen terug toenam (met 4 700 personen); kwartaal-op-kwartaal vond die ommekeer zelfs al plaats begin 2004. Ook tijdens dit en volgend jaar zou die tendens zich verder doorzetten (toenames met respectievelijk 6 600 en 3 100 personen). De toename van de loontrekkende werkgelegenheid in de marktsector wordt dan weer in de hand gewerkt door de van overheidswege gesubsidieerde omzetting van zwartwerk (bij gezinnen) naar reguliere arbeid (bij ondernemingen): het aantal (bruto-) arbeidsplaatsen binnen de marktsector dat gefinancierd wordt via het 'dienstencheque-programma' of via PWA-jobs loopt nog op van 26 000 in 2005 naar 34 300 in 2006, maar zou vervolgens plafonneren in 2007. Die extra jobcreatie binnen de marktsector in 2006 gaat gepaard met een afname van zwartwerk bij gezinnen.

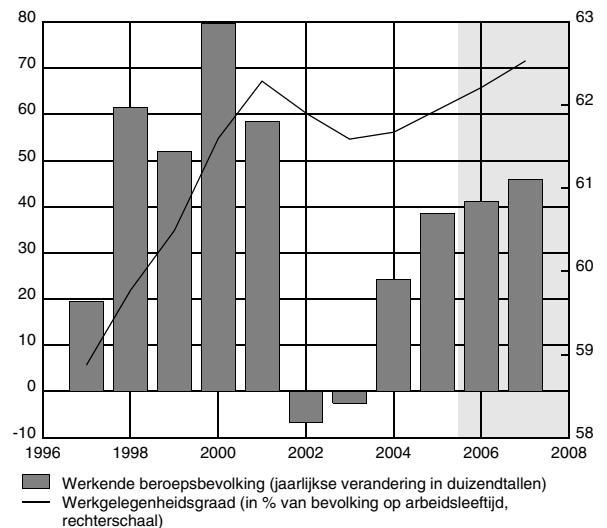
Bij de overheid steeg de werkgelegenheid met 63 400 personen tussen 1997 en 2004<sup>19</sup>, met vooral sterke toenames in de administratie bij de lagere overheid en in het onderwijs. Vorig jaar werd die periode van sterke groei echter afgebroken en nam de overheidswerkgelegenheid nog nauwelijks toe. Ook dit jaar en volgend jaar zou de werkgelegenheidscreatie (respectievelijk 2 600 en 1 800 personen) bescheiden uitvallen in vergelijking met het recente verleden.

De toename van de totale werkzame bevolking (marktwerkgelegenheid plus werkgelegenheid bij gezinnen en bij de overheid plus saldo grensarbeid) zou 41 200 personen (of een groei van 1,0 %) bedragen in 2006 en 45 900 personen in 2007 (groei van 1,1 %). Ook de bevolking op arbeidsleeftijd neemt nog fors toe in 2006 (met 37 100 personen) en in 2007 (met 38 400 personen), zodat de stijging van de werkgelegenheidsgraad relatief beperkt blijft (van 61,9 % naar 62,2 % in 2006 en naar 62,5 % in 2007). Toch wordt daarmee het niveau overschreden dat bereikt werd op het einde van de vorige periode van hoogconjunctuur (62,3 % in 2001).

De beroepsbevolking<sup>20</sup> steeg aanzienlijk in 2005 (met 38 900 personen of 0,8 %). Ook dit en volgend jaar blijft de beroepsbevolking gevoelig toenemen (met 35 500 personen in 2006 en met 29 700 perso-

nen in 2007), onder impuls van de structurele tendens naar hogere participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt, een fenomeen dat optreedt naarmate bevolkingscohorten die minder participeerden geleidelijk opgevolgd worden door nieuwe generaties die actiever zijn op de arbeidsmarkt. Die tendens wordt nog versterkt door de gevolgen van de pensioenhervorming (geleidelijk optrekken van de wettelijke pensioenleeftijd voor vrouwen).

**FIGUUR 17** Ontwikkeling van de werkgelegenheid en de werkgelegenheidsgraad  
Jaargemiddelden



Bron: FOD Werkgelegenheid, FPB

Nochtans vertraagt de groei van de beroepsbevolking enigszins (van 0,8 % naar 0,7 % in 2006 en naar 0,6 % in 2007). Bovendien stijgt, ondanks de toename van de beroepsbevolking, de globale activiteitsgraad<sup>21</sup> nog nauwelijks (van 72,3 % in 2005 naar 72,4 % in zowel 2006 als in 2007). De verklaring daarvoor ligt vooral bij de demografische evoluties. De structuur van de bevolking op arbeidsleeftijd verandert immers ten gunste van leeftijdsklassen met relatief lage activiteitsgraden (55-plussers), terwijl de leeftijdsklassen met de hoogste activiteitsgraden (dertigers) aan belang inboeten. Daardoor ondersteunt het geheel van demografische wijzigingen de ontwikkeling van het arbeidsaanbod nog slechts marginaal (2006) of zelfs niet langer (2007). Weliswaar wordt in 2006 de pensioenleeftijd voor vrouwen opgetrokken van 63 jaar naar 64 jaar, waardoor het arbeidsaanbod bij vrouwen in de leeftijdsklasse 60-64 jaar beduidend sterker toeneemt (met 10 700 personen) dan vorig jaar (met 4 300 personen) en dan volgend jaar (met 7 200 personen). Bijgevolg wordt de dalende bijdrage van de demografie tot de ontwikkeling van het arbeidsaanbod tijdelijk gemaskeerd.

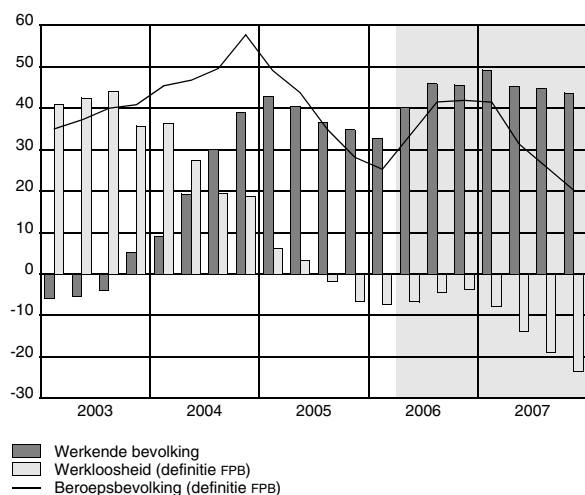
(19) Waarvan weliswaar 5 700 jobs ten gevolge van de overheveling in de nationale rekeningen van VRT en RTBF naar de overheidssector in het eerste kwartaal van 2002.

(20) In ruime zin, inclusief 'niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen' ('oudere werklozen').

(21) Hier gedefinieerd als de verhouding tussen de beroepsbevolking in ruime zin vanaf 15 jaar en de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar).

Na drie opeenvolgende jaren van fors oplopende werkloosheidscijfers, stabiliseerde de werkloosheid<sup>22</sup> zich in 2005 in jaargemiddelden (lichte toename met 300 personen). Kwartaal-op-kwartaal nam de werkloosheid zelfs af gedurende het gehele afgelopen jaar; het jaargemiddelde van 2005 ondergaat echter nog de invloed van de toename in de loop van 2004. Ook in 2006 en in 2007 ligt de jobcreatie hoger dan de toename van het arbeidsaanbod, zodat de werkloosheid kwartaal-op-kwartaal verder blijft afnemen en nu ook in jaargemiddelden daalt met respectievelijk 5 700 personen en 16 200 personen. De werkloosheidsgraad in ruime zin daalde reeds van 14,4 % in 2004 naar 14,3 % in 2005 en zou verder afnemen tot 14,1 % in 2006 en 13,7 % in 2007.

**FIGUUR 18** Ontwikkeling van de werkende bevolking, de werkloosheid en de beroepsbevolking  
Jaar-op-jaarverandering in duizendtallen



Bron: INR, RVA, FPB

(22) In ruime zin (definitie FPB): de bij de regionale instanties voor arbeidsbemiddeling geregistreerde werkzoekenden plus 'oudere werklozen'; uitgezuiverd voor de breuk in de reeksen die veroorzaakt wordt door de opname van alle PWA'ers in de administratieve cijfers voor uitkeringsgerechtigde volledig werklozen vanaf oktober 2004.

Binnen de werkloosheid in ruime zin (definitie FPB) daalt het aantal 'niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen' ('oudere werklozen') verder<sup>23</sup>, met 8 700 personen in 2006 en met 8 900 personen in 2007. Die daling wordt echter meer dan gecompenseerd door de sterke toename van het aantal volledig uitkeringsgerechtigde werkzoekenden van 50 jaar en ouder (+17 700 personen in 2006 en +14 000 personen in 2007).

De 'geharmoniseerde' werkloosheidsgraad die door Eurostat gehanteerd wordt voor België (gebaseerd op de NIS-enquête naar de arbeidskrachten) bleef in 2005 op hetzelfde peil als in 2004 (8,4 %). Hij zou echter nog toenemen in 2006 (naar 8,6 %) en slechts volgend jaar afnemen (tot 8,3 %). Men constateert recent inderdaad een divergentie in de evoluties tussen werkloosheidsgraad in ruime zin (gebaseerd op administratieve werkloosheidscijfers) en de Eurostatgraad. Terwijl de ene in seizoensgezuiverde termen daalde van 14,4 % tijdens het eerste kwartaal van 2005 naar 14,2 % tijdens het eerste kwartaal van 2006, steeg de andere tijdens diezelfde periode<sup>24</sup> van 8,4 % naar 8,6 %. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen liggen in het effect dat uitgaat van recente overheidsacties ter aanmoediging van actief zoekgedrag door uitkeringsgerechtigde werklozen. Vermits kwartaal-op-kwartaalfunctuities op basis van enquêteresultaten sterk kunnen schommelen, is echter een langere periode met onafhankelijke informatie uit administratieve bron en enquêtes nodig vooraleer die hypothese kan worden hardgemaakt.

(23) Ten gevolge van de maatregel die de bodemleeftijd voor het verwerven van het statuut van 'oudere werkloze' optrok van 50 jaar naar 58 jaar.

(24) Het eerste kwartaal van 2006 was op het moment van afsluiten van de Economische Begroting het laatste kwartaal waarvoor de Eurostatgraad enquête-informatie bevatte, onafhankelijk van administratieve gegevens dus. Het tweede kwartaal was nog gebaseerd op een extrapolatie via administratieve gegevens.



**➤➤ Bijlage**

Tabel A.	Internationale omgeving en financiële indicatoren
Tabel B.1.	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen
Tabel B.2.	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen constante prijzen
Tabel B.3.	Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën
Tabel B.4.	Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten
Tabel B.5.	Situatie op de arbeidsmarkt
Tabel B.5.bis	Situatie op de arbeidsmarkt - detail
Tabel B.6.	Rekening van de particulieren
Tabel B.7.	Reëel beschikbaar inkomen van particulieren
Tabel B.8.	Rekening van de ondernemingen
Tabel B.9.	Verrichtingen met het buitenland

**Tabel A. Internationale omgeving en financiële indicatoren***Groeivoeten - tenzij anders vermeld*

	2004	2005	2006	2007
<b>Volume buitenlandse afzetmarkten van België</b>	9.2	6.2	8.3	6.3
<b>Nominale effectieve wisselkoers voor België (1) (2)</b>	1.1	0.1	0.3	0.5
<b>Wisselkoers van de euro in dollar</b> (aantal dollars voor 100 euro) (2)	124.4	124.4	126.0	131.1
<b>Wereldhandelsprijzen</b>				
Goederen excl. energie (in euro) (3)	-1.6	0.9	1.6	0.4
Energie (Brent-olieprijs: USD per barrel)	38.2	54.5	68.0	72.4
<b>Rentevoeten eurogebied (peil)</b>				
Korte rente (EURIBOR, 3 maanden) (2)	2.1	2.2	3.1	3.8
Lange rente (10 jaar) (2) (4)	4.1	3.4	3.9	4.2
<b>Rentevoeten België (peil)</b>				
Korte rente (interbancair tarief, 3 maanden)	2.1	2.2	3.0	3.8
Lange rente (OLO, 10 jaar)	4.1	3.4	3.9	4.2

(1) Een positief (negatief) teken wijst op een appreciatie (depreciatie)

(2) Toekomstige waarden: technische hypothese berekend op basis van termijnkoersen

(3) Gewogen gemiddelde van de goederenuitvoerprijzen (excl. energie) van onze handelspartners

(4) Gewogen gemiddelde voor de landen van het eurogebied

**Tabel B.1. Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen***Miljarden euro*

	2004	2005	2006	2007
Consumptieve bestedingen van de particulieren	152.84	158.70	166.26	172.86
Consumptieve bestedingen van de overheid, waarvan:	66.07	68.59	71.70	75.18
a. Netto-aankopen van goederen en diensten	5.97	5.87	6.15	6.51
b. Lonen, wedden en pensioenen	34.68	36.21	37.62	39.03
c. Sociale uitkeringen in natura	20.60	21.25	22.54	24.15
Bruto vaste kapitaalvorming	54.26	59.27	62.35	65.23
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	36.04	39.76	41.75	43.49
b. Overheidsinvesteringen	4.59	5.22	5.24	5.60
c. Investeringen in woongebouwen	13.63	14.30	15.36	16.14
Voorraadwijziging	3.34	4.63	4.89	5.06
Totaal van de nationale bestedingen	276.50	291.19	305.19	318.32
Uitvoer van goederen en diensten	241.52	259.84	286.52	304.46
Invoer van goederen en diensten	229.93	252.86	278.85	296.63
<b>Bruto binnenlands product</b>	<b>288.09</b>	<b>298.18</b>	<b>312.86</b>	<b>326.16</b>
<b>Bruto nationaal inkomen</b>	<b>290.70</b>	<b>301.40</b>	<b>316.24</b>	<b>329.68</b>

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

**Tabel B.2. Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen constante prijzen**

*Groeivoeten*

	2004	2005	2006	2007
Consumptieve bestedingen van de particulieren	1.5	1.1	2.3	2.0
Consumptieve bestedingen van de overheid, waarvan:	2.0	0.7	1.8	2.4
a. Netto-aankopen van goederen en diensten	3.0	-4.4	2.1	3.7
b. Lonen, wedden en pensioenen	0.8	1.3	1.6	1.5
c. Sociale uitkeringen in natura	4.5	-0.0	2.6	4.0
Bruto vaste kapitaalvorming	4.2	8.4	2.2	2.4
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	3.1	9.5	2.1	2.2
b. Overheidsinvesteringen	1.3	12.9	-2.0	4.6
c. Investeringen in woongebouwen	9.0	3.2	4.0	2.3
Voorraadwijziging (2)	0.4	0.1	0.0	0.0
Totaal van de nationale bestedingen	2.6	2.6	2.1	2.2
Uitvoer van goederen en diensten	6.2	1.8	5.4	4.9
Invoer van goederen en diensten	6.4	3.4	4.8	5.0
Netto-uitvoer (2)	0.1	-1.2	0.6	0.1
<b>Bruto binnenlands product</b>	2.6	1.2	2.7	2.2
Reëel bruto binnenlands inkomen	2.2	0.6	2.2	2.1
<b>Reëel bruto nationaal inkomen</b>	1.7	0.8	2.2	2.1

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bijdrage tot de groei van het bbp

**Tabel B.3. Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën***Groeivoeten*

	2004	2005	2006	2007
Consumptieve bestedingen van de particulieren	2.5	2.8	2.4	1.9
Consumptieve bestedingen van de overheid, waarvan:	2.7	3.1	2.6	2.4
a. Netto-aankopen van goederen en diensten	0.8	2.8	2.6	2.0
b. Lonen, wedden en pensioenen	2.0	3.1	2.2	2.2
c. Sociale uitkeringen in natura	4.2	3.2	3.3	3.0
Bruto vaste kapitaalvorming	0.8	0.8	3.0	2.2
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	0.7	0.7	2.9	1.9
b. Overheidsinvesteringen	0.4	0.7	2.5	2.2
c. Investerings in woongebouwen	0.8	1.7	3.3	2.7
Totaal van de nationale bestedingen	2.7	2.7	2.6	2.1
Uitvoer van goederen en diensten	2.2	5.7	4.6	1.3
Invoer van goederen en diensten	2.8	6.4	5.2	1.3
Ruilvoet	-0.5	-0.7	-0.5	-0.0
<b>Bruto binnenlands product</b>	<b>2.3</b>	<b>2.2</b>	<b>2.2</b>	<b>2.0</b>
<i>Pro memorie:</i>				
Deflator van de totale finale vraag	2.4	4.1	3.6	1.7
Bijdrage van:				
(a) Kosten van binnenlandse oorsprong = (a1)+(a2)+(a3)	1.3	1.2	1.2	1.0
(a1) Loonkosten per product	0.1	0.6	0.3	0.3
(a2) Netto indirecte belastingen per product	0.4	0.1	0.1	-0.0
(a3) Winstmarges per product (2)	0.8	0.6	0.8	0.8
(b) Invoerkosten	1.2	2.8	2.4	0.6

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bruto-exploitatieoverschot van de nationale economie en gemengd inkomen van de zelfstandigen

**Tabel B.4. Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten***Jaargemiddelde groeivoeten, tenzij anders vermeld*

	2004	2005	2006	2007
<i>Loontrekkenden in de marktsector</i>				
Loonkost per werkelijk arbeidsuur	2.5	2.1	2.5	1.9
Loonkost per persoon	2.2	1.7	2.5	1.8
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur	3.0	2.6	2.5	2.1
Brutoloon per persoon	2.7	2.2	2.4	2.0
Indexering	1.6	2.1	1.8	2.0
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur voor indexering	1.4	0.5	0.6	0.1
Brutoloon per persoon voor indexering	1.1	0.1	0.6	0.0
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal uren)	0.4	1.1	1.3	1.4
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal personen)	0.7	1.5	1.3	1.5
<b>Loonmassa inclusief werkgeversbijdragen (1)</b>	<b>2.9</b>	<b>3.2</b>	<b>3.9</b>	<b>3.4</b>
<b>Loonmassa exclusief werkgeversbijdragen</b>	<b>3.5</b>	<b>3.7</b>	<b>3.8</b>	<b>3.5</b>
<i>Impliciete bijdragevoeten (in % van brutoloonmassa)</i>				
Werkgeversbijdragen (sensu lato) (1)	34.0	33.3	33.4	33.2
Werkgeversbijdragen (sensu stricto) (2)	24.7	24.2	24.3	24.1
Werknemersbijdragen (3)	11.5	11.4	11.0	11.0
<i>Inflatie en indexering</i>				
Inflatie: nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	2.1	2.8	1.9	1.9
Inflatie: gezondheidsindex	1.6	2.2	1.8	1.9
Indexering lonen en wedden overheidssector	1.3	2.3	1.7	1.8
Indexering sociale prestaties	1.3	2.3	1.7	1.8
<i>Marktsector (loontrekkenden en zelfstandigen)</i>				
Toegevoegde waarde in constante prijzen	2.1	1.1	2.8	2.5
Arbeidsvolume (in aantal uren)	0.2	0.9	1.3	1.2
Productiviteit per werkelijk arbeidsuur	1.9	0.2	1.5	1.3

(1) Inclusief fictieve, extra-legale en werkgeversbijdragen ontvangen door de federale overheid

(2) Werkgeversbijdragen ontvangen door de sociale zekerheid

(3) Exclusief vrijwillige werknemersbijdragen

**Tabel B.5. Situatie op de arbeidsmarkt***Duizendtallen, jaargemiddelden*

	2004	2005	2006	2007
<b>I Totale bevolking (II+III)</b>	10421.1	10457.1	10479.2	10500.9
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	6835.2	6867.1	6904.2	6942.7
<b>II. Inactieve bevolking (concept FPB)</b>	5495.6	5492.6	5479.2	5471.2
<b>III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)</b>	4925.6	4964.5	5000.0	5029.7
<b>IV. Binnenlandse werkgelegenheid</b>	4164.5	4203.0	4244.0	4289.6
(a) Loon- en weddetrekkenden	2706.7	2740.0	2771.9	2812.5
(b) Zelfstandigen	675.3	680.0	686.6	689.7
(c) Overheidsadministratie	782.5	783.0	785.6	787.4
<b>V. Grensarbeid (saldo)</b>	51.0	51.1	51.3	51.6
<b>VI. Werkloosheid (concept FPB)</b>	710.1	710.4	704.7	688.5
(a) Werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (1)	434.8	443.4	445.6	439.5
(b) Overige verplicht ingeschreven werklozen	92.3	92.8	92.3	90.9
(c) Niet verplicht ingeschreven werkzoekenden	46.1	48.4	49.9	50.0
(d) Oudere niet-werkzoekende uvw's (2)	136.9	125.7	116.9	108.1
Werkloosheidsgraad (VI/III)	14.4	14.3	14.1	13.7
Activiteitsgraad (III/I.bis)	72.1	72.3	72.4	72.4
Werkgelegenheidsgraad (IV+V/I.bis)	61.7	61.9	62.2	62.5
<i>Pro memorie</i>				
Werkloosheidsgraad (Eurostat standaard)	8.4	8.4	8.6	8.3

(1) Exclusief PWA werkgelegenheid

(2) Stat Info definitie (op basis van betalingen)

**Tabel B.5.bis Situatie op de arbeidsmarkt - detail***Duizendtallen, jaargemiddelden*

	2004	2005	2006	2007
<b>I. Totale bevolking (II+III)</b>	10421.1	10457.1	10479.2	10500.9
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	6835.2	6867.1	6904.2	6942.7
<b>II. Inactieve bevolking (concept FPB)</b>	5495.6	5492.6	5479.2	5471.2
<i>waarvan met RVA-uitkering (1):</i>	176.1	180.4	189.2	194.4
- Vrijgestelden om sociale en familiale redenen	5.8	7.0	9.4	10.4
- Vrijgestelden om reden van studies	16.7	19.2	21.7	24.2
- Volledige loopbaanonderbreking (2)	28.6	29.0	28.7	28.3
- Conventioneel voltijds brugpensioen	109.9	109.0	110.8	111.5
- Volledig werklozen in beroepsopleiding	15.1	16.2	18.4	20.1
<b>III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)</b>	4925.6	4964.5	5000.0	5029.7
<b>IV. Binnenlandse werkgelegenheid</b>	4164.5	4203.0	4244.0	4289.6
<i>waarvan met RVA-uitkering (1):</i>	247.5	274.1	294.9	306.8
- Deelt. IGU (4) + onvrijw. deelt. met uitkering	44.1	47.9	49.0	49.0
- Activering	54.0	58.9	62.9	62.9
** Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen	16.4	12.9	10.3	8.3
** Herinschakelingsprogramma	0.5	-0.0	-0.0	-0.0
** Plan 'activa'	31.1	39.6	45.4	47.0
** Herintegratie oudere werklozen	0.7	1.2	1.8	2.3
** Doorstromingsprogramma	5.2	5.1	5.4	5.4
** Eerste werkervaring	0.0	0.0	0.0	0.0
- Gedeeltelijke loopbaanonderbreking (2)	147.8	165.9	181.8	193.6
- Deelt. bruggepensioneerden	0.9	0.9	0.8	0.8
- Volledig werklozen tewerkgesteld in beschutte werkplaats	0.7	0.6	0.5	0.4
<b>V. Grensarbeid (saldo)</b>	51.0	51.1	51.3	51.6
<b>VI. Werkloosheid (concept FPB)</b>	710.1	710.4	704.7	688.5
(a) Werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (5)	434.8	443.4	445.6	439.5
(b) Overige verplicht ingeschreven werklozen	92.3	92.8	92.3	90.9
- Jongeren in wachttijd	52.0	51.5	51.3	50.3
- Andere, waarvan:	40.3	41.3	41.0	40.5
** Aanspraak op overbruggingsuitkering (1)	0.3	0.3	0.2	0.1
(c) Niet verplicht ingeschreven werkzoekenden	46.1	48.4	49.9	50.0
(d) Oudere niet-werkzoekende uvw's (1)	136.9	125.7	116.9	108.1
p.m. Uitkeringsgerechtigd na vrijwillig deeltijdse betrekking (1)	31.1	31.1	31.1	31.1
p.m. Tijdelijke werkloosheid (1) (budgettaire eenheden)	34.2	34.4	32.4	32.2
p.m. uvw-wz (1)(6) - jaarlijkse verandering	18.9	2.5	-3.4	-8.1

(1) Stat Info definities (op basis van betalingen)

(2) Inclusief tijdskrediet

(3) Zonder inbegrip van de tijdelijke werkloosheid

(4) Deeltijdse werknemers met behoud van rechten die al dan niet een inkomensgarantie-uitkering (IGU) genieten

(5) Exclusief PWA werkgelegenheid

(6) Inclusief PVA-vrijgestelden



Tabel B.6. Rekening van de particulieren (1)

Miljarden euro

	2004	2005	2006	2007
<b>I. Lopende transacties</b>				
<b>a. Middelen</b>	261.78	271.07	281.78	292.26
1. Netto-exploitatieoverschot	7.48	8.12	8.76	9.48
2. Gemengd inkomen	20.16	20.99	21.78	22.58
3. Beloning van werknemers	150.25	155.45	161.35	166.88
Brutolonen	111.81	116.12	120.38	124.54
Werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers	29.22	29.88	31.01	31.89
Toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers	9.22	9.44	9.96	10.46
4. Netto-inkomen uit vermogen	25.83	26.53	27.36	28.61
Ontvangen rente	12.02	12.14	12.39	12.83
Betaalde rente (-)	1.92	2.00	2.09	2.19
Winstuitkeringen	10.47	11.08	11.48	12.13
Overige	5.26	5.32	5.57	5.84
5. Sociale uitkeringen	54.69	56.53	58.79	61.13
6. Overige netto-inkomensoverdrachten	1.56	1.68	1.98	1.86
7. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	1.81	1.77	1.76	1.72
<b>b. Bestedingen</b>	249.01	257.82	268.71	278.18
1. Belastingen op inkomen en vermogen	38.47	39.86	41.01	41.82
2. Sociale premies, waarvan:	57.70	59.26	61.44	63.51
Werkelijke sociale premies	48.59	49.93	51.60	53.17
Toegerekende sociale premies	9.11	9.33	9.84	10.33
3. Consumptieve bestedingen	152.84	158.70	166.26	172.86
<b>c. Nettobesparingen</b>	12.78	13.26	13.07	14.09
<b>II. Kapitaaltransacties</b>				
<b>a. Middelen</b>	1.09	0.88	0.90	0.88
<b>b. Bestedingen</b>	8.44	8.81	9.84	10.47
1. Bruto vaste kapitaalvorming	15.86	16.74	17.93	18.81
2. Afschrijvingen (-)	9.74	9.94	10.20	10.49
3. Vermogensheffingen	2.19	1.88	1.99	2.02
4. Veranderingen in voorraden en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	-0.10	-0.10	-0.10	-0.10
5. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	-0.02	-0.02	-0.02	-0.02
6. Overige te betalen kapitaaloverdrachten	0.25	0.24	0.23	0.23
<b>III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-)</b>	5.43	5.33	4.14	4.50
in % van het bbp	1.88	1.79	1.32	1.38

(1) Huishoudens (inbegrepen zelfstandigen) en izw's ten behoeve van huishoudens

**Tabel B.7. Reëel beschikbaar inkomen van particulieren (1)**

*Groeivoeten*

	2004	2005	2006	2007
<b>Primair bruto-inkomen</b>	-0.2	0.8	1.3	1.8
<i>a. Lonen, waarvan:</i>	0.4	0.7	1.3	1.5
Ondernemingen	0.4	0.3	1.3	1.4
Overheid	0.3	1.6	1.4	1.8
Grensarbeiders	1.7	2.6	0.6	0.7
<i>b. Bruto-exploitatieoverschot en inkomen zelfstandigen</i>	-2.2	1.7	1.8	2.5
Bruto-exploitatieoverschot van particulieren	-1.3	2.1	2.5	3.4
Gemengd inkomen van zelfstandigen	-3.0	1.3	1.3	1.8
<i>c. Netto-inkomen uit vermogen, waarvan:</i>	-0.6	-0.1	0.7	2.6
Ontvangen rente	-10.8	-1.7	-0.3	1.6
Betaalde rente (-)	-26.6	1.3	1.7	3.0
Winstuitkeringen	2.6	2.9	1.2	3.7
<b>Secundaire inkomensverdeling</b>				
<i>a. Overdrachten aan particulieren, waarvan:</i>	0.7	0.7	1.9	1.7
Sociale uitkeringen	1.1	0.6	1.5	2.1
<i>b. Socialezekerheidspremies (-)</i>	0.0	-0.1	1.2	1.4
Werkelijke sociale premies	0.2	-0.0	0.9	1.1
Toegerekende sociale premies	-0.8	-0.3	3.0	3.0
<i>c. Belastingen op inkomen en vermogen (-)</i>	0.8	0.8	0.4	0.1
<b>Bruto beschikbaar inkomen van de particulieren</b>	-0.2	1.0	1.8	2.3

(1) Huishoudens (inbegrepen zelfstandigen) en izw's ten behoeve van huishoudens

Tabel B.8. Rekening van de ondernemingen

Miljarden euro

	2004	2005	2006	2007
<b>I. Lopende transacties</b>				
<b>a. Middelen</b>	30.84	31.27	34.37	37.25
1. Netto-exploitatieoverschot	33.80	34.93	38.27	41.78
2. Sociale premies	9.87	10.09	10.59	11.11
Werkelijke premies ten laste van de werkgevers	5.05	5.23	5.40	5.58
Premies ten laste van de werknemers	2.11	2.22	2.41	2.61
Toegerekende sociale premies	2.71	2.64	2.79	2.92
3. Netto-inkomen uit vermogen	-13.47	-14.40	-15.21	-16.36
4. Overige netto-inkomensoverdrachten	0.65	0.66	0.71	0.73
<b>b. Bestedingen</b>	20.00	21.70	23.12	23.62
1. Belastingen op inkomen en vermogen	9.62	10.64	11.54	12.33
2. Sociale uitkeringen	8.57	8.83	9.37	9.93
Particuliere sociale verzekering met fondsvorming	5.24	5.56	5.93	6.34
Rechtstreekse uitkeringen sociale verzekering door werkgevers	3.32	3.27	3.44	3.59
3. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	1.81	1.78	1.77	1.73
4. Effectisering van achterstallige belastingen	0.00	0.44	0.44	-0.38
<b>c. Nettobesparingen</b>	10.84	9.58	11.25	13.63
<b>II. Kapitaaltransacties</b>				
<b>a. Middelen</b>	1.96	2.71	3.06	3.29
<b>b. Bestedingen</b>	8.09	12.03	11.28	11.14
1. Bruto vaste kapitaalvorming	33.81	37.32	39.18	40.82
2. Afschrijvingen (-)	30.43	31.60	33.76	35.68
3. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	0.32	0.22	0.16	0.14
4. Veranderingen in voorraden	3.48	4.69	4.99	5.16
5. Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	0.00	0.00	0.00	0.00
6. Te betalen kapitaaloverdrachten	0.90	1.39	0.71	0.71
<b>III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-)</b>	4.72	0.25	3.03	5.78
in % van het bbp	1.64	0.08	0.97	1.77

**Tabel B.9. Verrichtingen met het buitenland***Miljarden euro*

	2004	2005	2006	2007
<b>I. Lopende verrichtingen</b>				
<b>a. Bestedingen</b>	238.40	261.08	287.35	305.38
1. Invoer van goederen en diensten	229.93	252.86	278.85	296.63
2. Beloning van werknemers	1.35	1.36	1.42	1.46
3. Indirecte belastingen (op productie en invoer)	1.77	1.96	2.02	2.07
4. Netto-inkomen uit vermogen (-)	0.02	0.63	0.73	0.82
5. Overige netto-inkomensoverdrachten	3.46	3.54	3.73	3.92
6. Sociale premies	1.29	1.35	1.39	1.43
7. Sociale uitkeringen, exclusief overdrachten in natura	0.62	0.64	0.66	0.69
<b>b. Middelen</b>	248.41	266.91	293.80	311.92
1. Uitvoer van goederen en diensten	241.52	259.84	286.52	304.46
2. Beloning van werknemers	4.90	5.11	5.28	5.42
3. Subsidies	0.81	0.81	0.81	0.81
4. Belastingen op inkomen en vermogen	0.21	0.16	0.16	0.17
5. Sociale premies	0.47	0.48	0.50	0.51
6. Sociale uitkeringen, exclusief overdrachten in natura	0.49	0.51	0.53	0.55
<b>c. Saldo van lopende verrichtingen</b>	10.01	5.82	6.45	6.55
<b>II. Kapitaalverrichtingen</b>	-0.11	-0.20	-0.16	-0.35
1. Netto-kapitaaloverdrachten	0.03	-0.05	-0.01	-0.20
2. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa (-)	0.15	0.15	0.15	0.15
<b>III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-) van de nationale economie</b>	9.89	5.63	6.29	6.20
in % van het bbp	3.43	1.89	2.01	1.90



